

КОМИСИЯ ЗА ПУБЛИЧЕН НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ

ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА ПРЕЗ 2022 ГОД.

София, юни 2023 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	3
УВОД	4
I. ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ	5
1.1. Нормативна уредба	5
1.2. Организационна структура и щатно осигуряване	6
1.3. Развитие на човешките ресурси	7
1.4. Техническо и програмно осигуряване	8
1.5. Финансово осигуряване	9
II. ПАЗАР НА ОДИТОРСКИ УСЛУГИ	11
2.1. Регистрирани одитори и разпределение на пазара	11
2.2. Ангажменти за задължителен финансов одит	15
2.3. Одити във финансовия сектор	18
2.4. Одиторски мнения	25
2.5. Одитни комитети	26
III. НАДЗОРНА ДЕЙНОСТ	30
3.1. Надзор върху дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители по отношение на делегираните дейности	30
3.1.1. Придобиване на правоспособност и вписване на регистрираните одитори в регистъра по чл. 20 ЗНФО	30
3.1.2. Продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори	31
3.1.3. Контрол върху качеството на одиторските услуги	31
3.2. Годишен план на КПНРО за контрол по гарантиране качеството на дейността на регистрираните одитори	33
3.3. Тематични извънпланови инспекции	39
3.4. Методология на извършване на инспекционната дейност на КПНРО	40
3.5. Разследвания и проверки по повод получени сигнали и предложения от заинтересовани лица	41
3.6. Административнонаказателна дейност и надзорни мерки	41
IV. ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ НА ДЕЙНОСТТА	42
V. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО	43
5.1. Сътрудничество в рамките на КЕОНО	43
5.2. Сътрудничество в рамките на МФНОР	45
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	46

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

Регламент (ЕС) № 537/2014	Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година относно специфични изисквания по отношение на задължителния одит на предприятия от обществен интерес и за отмяна на Решение 2005/909/ЕО на Комисията
Директива 2006/43/ЕО	Директива на Европейския парламент и на Съвета от 17 май 2006 г. относно задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети
Директива 2014/56/ЕС	Директива 2014/56/ЕС за изменение на Директива 2006/43/ЕО относно задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети.
Директива (ЕС) 2022/2464	Директива (ЕС) 2022/2464 от 14 декември 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятия във връзка с устойчивостта
ГФО	Годишен финансов отчет
ЕК	Европейска комисия
ЕКПС	Етичен кодекс на професионалните счетоводители, издаден от Международната федерация на счетоводителите чрез Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители
ЕС	Европейски съюз
ЗДБРБ	Закон за държавния бюджет на Република България
ЗНФО	Закон за независимия финансов одит
ЗПФ	Закон за публичните финанси
ИДЕС	Институт на дипломираните експерт-счетоводители
КЕОНО	Комитет на европейските органи за надзор на одита
КПНРО	Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори
МОС	Международни одиторски стандарти
МСС	Международни счетоводни стандарти
МФНОР	Международен форум на независимите одитни регулатори
НСС	Национални счетоводни стандарти
СККОУ	Съвет за контрол по качеството на одиторските услуги при ИДЕС
СМЕСС	Съвет за международни етични стандарти за счетоводителите (IESBA)
СМСОИУ	Съвет за международни стандарти за одит и изразяване на увереност (IAASB)

УВОД

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО) е независим орган за регулиране и надзор върху професионалната дейност на регистрираните одитори и дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС), както и за наблюдение на пазара на одиторски услуги. В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014г. и Закона за независимия финансов одит (ЗНФО), КПНРО осъществява следните основни функции:

- Установява и поддържа ефективна система за гарантиране на качеството на одита, като извършва инспекции на регистрираните одитори и одиторски дружества, които извършват задължителни одити на финансовите отчети на предприятия от обществен интерес, въз основа на оценка на риска, най-малко веднъж на три години. Изпълнява разследвания по сигнали.

- Извършва редовно наблюдение на пазара на одиторски услуги, като прави оценка на следното: а) рисковете, произтичащи от големия брой пропуски, свързани с качеството на задължителните одити; б) нивата на концентрация на пазара, включително в конкретни сектори; в) резултатите от дейността на одитните комитети.

- Осъществява надзор върху дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС) за: а) извършване на инспекции за гарантиране на качеството на дейността на регистрираните одитори, които не одитират отчети на предприятия от обществен интерес; б) придобиване на правоспособност на дипломиран експерт-счетоводител; в) продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори.

Комисията е юридическо лице на бюджетна издръжка и е създадена през 2008 г. при транспониране в българското законодателство на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и Съвета за задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети. Комисията се избира от Народното събрание и отчита дейността си пред него.

Организационната структура и функциите на комисията са регламентирани със ЗНФО и обнародвания в Държавен вестник Правилник за дейността на КПНРО. В края на 2016 г. е приет нов Закон за независимия финансов одит (ЗНФО), с който се транспонират в българското законодателство изискванията на изменителната Директива 2014/56/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г., както и се приемат мерки по прилагането на Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския Парламент и на Съвета от 16 април 2014 година относно специфични изисквания по отношение на задължителния одит в предприятия от обществен интерес.

Комисията е член на Комитета на европейските органи за надзор на одита (КЕОНО) и на Международния форум на независимите одитни регулатори (МФНОР), осъществява сътрудничество с компетентните органи на държавите-членки на Европейския съюз и на трети държави, отговарящи за независимия финансов одит.

През 2018 г. с решение на Народното събрание на Република България е избран нов състав на КПНРО. За мандат от 4 години са избрани Огнян Симеонов – председател, и членовете Ваня Донева (предложена от председателя на Комисията за финансов надзор), Ирена Михайлова (предложена от управителя на Българската народна банка), Радослав Йорданов (предложен от Управителния съвет на Института на дипломираните експерт-счетоводители) и Стефан Белчев (предложен от министъра на финансите). През 2021 г. Народното събрание прекрати правомощията на Стефан Белчев поради назначаването му за директор на Агенцията за държавна финансова инспекция.

През месец юни 2022 г. изтече определеният мандат на председателя, а през месец юли същата година на членовете на комисията.

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

1.1. Нормативна уредба

През 2022 г. дейността на КПНРО се осъществява съобразно изискванията на закона и на подзаконовата нормативна база в областта на независимия финансов одит. На основата на секторни анализи на изпълнението на отговорностите на комисията и на професионалната организация в различните направления на тяхната дейност и като бяха взети предвид предложенията на ИДЕС, бяха направени изменения и допълнения в:

- Правилника за дейността на КПНРО;
- Правилата за извършване на разследвания по сигнали, жалби и предложения до Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори;
- Правилата за извършване на инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори;
- Правилата за организиране и провеждане на изпитите за дипломиран експерт-счетоводител;
- Процедурата за образуване и движение на административнонаказателните преписки и издаването на наказателно постановление или друг индивидуален административен акт;
- Методиката за определяне размера на административните наказания по ЗНФО;
- Амортизационната политика на КПНРО;
- Счетоводната политика на КПНРО.

Бяха приети:

- нови Вътрешни правила за системата за финансово управление и контрол в КПНРО;
- Методика за определяне на надзорните мерки, прилагани по Закона за независимия финансов одит от КПНРО;
- Вътрешни правила за организацията на бюджетния процес в Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори.

През 2022 година комисията акцентира своето внимание и постигна до известна степен преодоляване на частичното забавяне по адаптиране на вътрешната нормативна уредба спрямо изискванията на Закона за киберсигурността и Наредбата за минимални изисквания за мрежовата и информационна сигурност, с цел осигуряването на достатъчна степен на сигурност по отношение на чувствителната информация за заинтересованите страни.

В резултат от повишаване ефективността и ефикасността при упражняване функциите на комисията бяха прецизирани и разширени вече създадените възможности за електронна комуникация и дистанционна форма на работа в КПНРО. С извършените промени на вътрешната нормативна база в този аспект беше постигнато най-вече:

- по-широко съобразяване на инспекционната дейност с одиторските практики, вкл. по отношение констатираните преди това нередности и тяхното отстраняване или коригиране;
- осъвременяване на регулациите по отношение на основните функции на ИДЕС в отговор на констатираните резултати от извършените от страна на комисията проверки на професионалната организация;
- прецизиране и по-изчерпателно регламентиране на решенията на комисията в административнонаказателното производство и производството по прилагане на надзорни мерки;

– привеждане на вътрешната нормативна база в съответствие с промените в законовите и подзаконовите нормативни актове в областта на счетоводството, изграждане и функциониране на Системата за финансово управление и контрол.

През 2022 г. се прилагаше Стратегията за развитие на КПНРО за периода 2021-2023 г., като основно внимание беше отделено на повишаване качеството на инспекционната дейност чрез въвеждане на водещите европейски и световни практики и подготовка за осъществяване на предстоящите в Европейския съюз одит реформи.

Като цяло може да бъде направен извод, че през 2022 г. е налице в достатъчна степен съответствие на подзаконовата и вътрешната нормативна база на комисията със Закона за независимия финансов одит и приложимото европейско одитно законодателство.

Перспектива:

В края на 2022 г. бяха приети съществени и в голяма степен радикални промени в европейското счетоводно и одитно законодателство, вкл. изменения и допълнения на Директива 2006/43/ЕС на Европейския парламент и на Съвета и на Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на оповестяването на корпоративната устойчивост. Приетите промени очертават съществено разширяване на предмета на задължителния финансов одит в посока на потвърждаване от одиторите на информация по широк кръг показатели, свързани с устойчивото развитие на предприятията. Това ще доведе до необходимостта от съответни промени в ЗНФО, подзаконовата нормативна база, вътрешните актове на комисията, както и в методологията на задължителните финансови одити и надзора върху дейността на одиторите.

Тези съществени промени налагат да бъде създадена съвместно с ИДЕС организация за тяхното ефективно транспониране. Тази организация трябва да включва широка дискусия в рамките на професията, както и комуникация с всички заинтересовани страни, държавни органи и Комисията по бюджет и финанси при Народното събрание.

1.2. Организационна структура и щатно осигуряване

През 2022 г. КПНРО е провела 48 заседания, на които са разгледани 253 въпроса и са приети 205 решения, от които 121 са свързани с надзора над дейността на регистрираните одитори и ИДЕС, 16 с приемането на подзаконови и вътрешно-нормативни документи, 10 с жалби и 58 решения по други въпроси. Работата на комисията по ключови въпроси на развитието на одиторската професия е подпомогната от създадения през 2020 г. Експертен съвет по одит и работни групи на ИДЕС, с участието на изявени представители на регистрираните одитори и други експерти.

Следва да се отбележи положителната тенденция за близко сътрудничество и взаимодействие между органите на КПНРО и ИДЕС при осъществяване на общите функционални отговорности. Комисията продължава практиката да изслушва становището на професионалната организация при формирането на позицията на надзорния орган по важни за професията въпроси, както и при организацията и подготовката на редица нормативни и методологически документи.

В рамките на администрацията на КПНРО са обособени две дирекции – дирекция „Инспекции и разследвания“, която осъществява пряко дейностите по изпълнение на инспекциите, разследванията и проверките на ИДЕС и дирекция „Обща администрация“, която извършва правното, финансово-счетоводното и материално-техническото осигуряване на комисията. В рамките на дирекция „Обща администрация“ са обособени длъжности за анализ и оценка на риска и администриране на регистрите на регистрираните

одитори и на одитните комитети, както и за методология и вътрешен контрол на качеството.

Общата численост на персонала на КПНРО е 30 щатни бройки, която не е променяна от нейното създаване през 2008 г., въпреки вменяването на нови функции и отговорности на надзорния орган през годините. В съответствие с изискванията на европейското и българското законодателство комисията осъществява своите основни функции, освен надзора върху задължителния финансов одит в България, изразяващи се в наблюдение на пазара на одиторските услуги и дейността на одитните комитети, администрирането на национални регистри, както и множество задължения, произтичащи от дейността на Комитета на европейските органи за надзор над одита (КЕОНО). С оглед качествено изпълнение на функциите и отговорностите при запазване на съществуващата численост на администрацията, от КПНРО последователно се предприемаха действия за:

- оптимизация на дейностите чрез електронизация и автоматизация на работни процеси;
- съвместяване на функционални задължения от служителите в администрацията и въвеждане по ключови въпроси на елементи на матрична организация на дейността;
- аутсорсинг на експертни и рутинни дейности към външни специалисти.

Това, което е направено от комисията в тази посока, е позволило надзорният орган да постигне резерв от 5 щатни бройки, с оглед необходимостта от заделяне на ресурси за целите на усвояването на новите функции след транспониране на новото европейско право по отношение отчитането във връзка с устойчивостта.

Перспектива:

Главното предизвикателство пред КПНРО за следващите години е транспонирането и имплементирането на изискванията на приетата в края на 2022 г. Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта. Това предполага създаването на адекватни ресурси на комисията за осигуряването на качествени услуги по изразяването на сигурност по отношение докладите във връзка с устойчивостта – на първо място по отношение обучението и лицензирането на доставчиците на тези услуги, както и надзор по отношение качеството на тяхната дейност в интерес на обществото.

Във връзка с горепосоченото, но не само, комисията да използва пълноценно съществуващия експертен потенциал на ИДЕС, на Експертния съвет по одит, както и на своя административен потенциал за изпълнение на възложените от закона функции и отговорности.

Трябва да бъде създадено специализирано звено в комисията, което да е ангажирано с дейностите, свързани с контрола върху качеството по отношение изготвянето и одита на публично разкриваната нефинансова информация, съответно извършването на подбор и обучение на подходящи експерти.

В перспектива продължава да стои необходимостта от по-сполучливи решения за преодоляването на несъответствията между спецификата на КПНРО и изискванията на Закона за държавната администрация относно структурата на нейната администрация.

1.3. Развитие на човешките ресурси

Структурата на персонала по образователна степен и вид образование е в съответствие с целите и функциите на комисията, като към 31.12.2022 г. 96 на сто от служителите са с висше образование и образователно-квалификационна степен „магистър“, 8 на сто притежават и юридическо образование, 50 на сто са сертифицирани вътрешни одитори, 14 на сто са с втора магистърска специалност „Одитинг“, двама имат

правоспособност на оценител, един има докторска степен по право, а двама – докторска степен по икономика. Средната възраст на персонала е 46 години.

През 2022 г. продължиха да се провеждат предимно дистанционни обучения по следните тематики:

- ИТ одит;
- работа с новите софтуерни приложения на комисията за анализ на риска и за управление на дейностите по изпълнение на инспекции, разследвания и проверки;
- независим финансов одит;
- английски език;
- правни аспекти на административната дейност.

В съответствие с индивидуалните планове на служителите за повишаване на квалификацията се реализираха онлайн обучения по програми на Института за публична администрация, Дипломатическия институт към МВнР, Камарата на независимите оценители в България и други обучаващи институции със следната тематична насоченост: „Терминологичен английски език по европейски и международни въпроси“, „Актуални въпроси и практики по закона за административните нарушения и наказания“, „Практически мерки за киберсигурност“, „Идентичност с Windows Server 2016“, „Актуални проблеми за защита на личните данни“ и др.

Независимо от предприетите през 2022 г. мерки, негативното влияние на Ковид-пандемията, съчетано с ограничените финансови ресурси, доведоха до изоставане на темповете на повишаване на квалификацията на служителите и овладяването на водещи европейски и световни практики в областта на надзора, което има все по-съществено негативно влияние върху дейността на комисията. Недостигът на финансови ресурси както по отношение на развитието на човешките ресурси, така и по отношение на международната дейност, пречи на възможностите за пълноценна комуникация и обмяна на опит в рамките на КЕОНО и МФНОР и представлява заплаха за пълноценното развитие на комисията.

Перспектива:

През следващите години е нужно изпълнението на необходимите действия за поддържане и повишаване на компетентностите на служителите на КПНРО по отношение на новите и променените изисквания на професионалните стандарти, Етичния кодекс на професионалните счетоводители, одита в условията на единен европейски формат на годишните финансови отчети, потвърждаването от одиторите на нефинансова информация за корпоративната устойчивост, вкл. стандартите за отчитане, и др.

От особена важност продължава да бъде изпълнението и на дейностите за обмяна на опит с водещи европейски одитни регулатори.

Натрупаните негативи от Ковид-пандемията и финансовите рестрикции от последните години изискват в краткосрочен период да бъдат предприети радикални мерки за осъществяване на прелом в развитието на човешките ресурси на комисията, в съответствие със международните перспективи на развитие в областта на финансовия одит.

1.4. Техническо и програмно осигуряване

През 2022 г. техническото и програмно осигуряване беше надградено и адаптирано към нуждите на комисията, което включва работа по информационните системи за събиране и обработка на данни за целите на анализ и оценка на риска, за наблюдение на пазара на одиторски услуги, за отчитане дейността на одитните комитети и за управление на дейностите по извършване на проверки, разследвания и инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на поднадзорните лица на комисията,

актуализация на системния и приложен софтуер с необходимите актуализации съгласно Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност.

През отчетния период работата по техническото и информационното обслужване обхваща изпълнението на действия по оптимизация на информационните и комуникационните технологии за:

- извършване на инспекции – във връзка с промени в методологията за начина на документиране на инспекционната дейност;

- получаване на необходимата за целите на надзора информация от регистрираните одитори – подаване на информацията в комисията от регистрираните одитори се осъществява пряко чрез техните профили в регистъра по чл. 20 ЗНФО посредством електронен портал, осигуряващ качествена и сигурна електронна среда;

- поддържане на регистъра на одитните комитети на предприятията от обществен интерес и докладване на дейността им – одитните комитети на предприятията от обществен интерес отчитат дейността си пред комисията чрез електронен портал;

- покриване изискванията на Закона за киберсигурността и Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност, като се прилагат мерки за опазване, конфиденциалност, цялостност и наличност на информацията в комисията – от надзорния орган са предприети действия и вътрешната нормативна уредба е приведена в съответствие с нормативните изисквания, но за изпълнение на същите в пълнота е необходимо допълнително ресурсно обезпечаване, за което са направени съответните постъпки пред Министерство на финансите.

Перспектива:

През следващите отчетни периоди е необходимо надграждане на съществуващите електронни системи, както и осигуряване необходимата сигурност и капацитет при работата с големи бази данни. Автоматизирането на процесите, както и до сега, е значим приоритет и перспективата е да се повишава фокусът върху тях чрез инвестиране на ресурси в съответствие с бюджетното осигуряване на комисията.

Осъвременяване на електронните системи в съответствие с изискванията към надзорния орган по отношение дейността на одиторите във връзка с техните ангажименти, свързани с отчитането на корпоративната устойчивост.

1.5. Финансово осигуряване

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори е независим орган, юридическо лице на бюджетна издръжка. Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г. е одобрен бюджет на комисията в размер на 2 127 600 лв., като тя не формира собствени приходи.

Определеният бюджет на комисията като цяло е прогнозиран и съобразен с изискванията за законосъобразно, целесъобразно и икономично разходване на бюджетни средства и за постигане на максимален ефект по отношение на управлението и отчетността на бюджетните средства в съответствие със закона.

Показателите и отчетните данни по бюджетна програма „Осъществяване на публичен надзор над регистрираните одитори“ съответства на подаденият отчет към 31 декември 2022 г. в Министерство на финансите съгласно чл. 133, ал. 2 ЗПФ и чл. 35, ал. 1 от Постановление № 31 на МС от 17.03.2022 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2022 г. и в съответствие с указанията на МФ-БЮ № 2/07.04.2022 г.

Уточненият план на разходите по бюджета на КПНРО за 2022 г. е в размер на 2 127 600 лв., а изпълнението към 31.12.2021 г. е в размер на 2 067 572 лв., или 97,18 на сто от средствата по уточнения план, като е реализирана икономия в размер на 60 028 лв. или 2,82 на сто съгласно указания на Министерство на финансите (Табл. 1).

Табл. 1

Изпълнение на бюджета на КПНРО за 2022 г. (хил. лв.)

ПАРАГРАФ ВИД РАЗХОД	БЮДЖЕТ 2022	УСВОЕНИ СРЕДСТВА 2022	ОСТАТЪК 31.12.2022
§ 01. Заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения	1170	1161	9
§ 02. Други възнаграждения и плащания за персонала	169	134	35
§ 05. Осигурителни вноски за работодатели	285	280	5
§ 10. Издръжка	462	453	9
§ 52. Придобиване на ДМА и основен ремонт	25	23	2
§ 53. Придобиване на НМДА и основен ремонт	2	2	0
§ 46. Членски внос	15	15	0
О Б Щ О:	2128	2068	60

При осъществяване на дейността си КПНРО управлява своите ресурси ефективно и ефикасно, в съответствие с добрите европейски и световни практики. Към 31.12.2022 г. КПНРО няма неразплатени задължения. Не са констатирани отклонения и слабости във функционирането на изградената система за финансово управление и контрол, поемането на задължения и извършването на разходи е в съответствие с принципите за законосъобразност, икономичност, ефикасност и ефективност.

При финансовия одит от Сметната палата, с доклад от 04.04.2023 г. за заверка на годишния финансов отчет на комисията за 2022 г. е изразено становище, че същият дава вярна и честна представа за финансовото състояние и имущество и е в съответствие с приложимата обща рамка за финансово отчитане, като изразеното мнение е немодифицирано.

През 2022 г. беше извършена инспекция от Агенцията за държавна финансова инспекция, която също не е открила нарушения на финансовата дисциплина.

Налице е все по-съществено изоставане на бюджетните възможности на комисията от повишаващите се изисквания и разширяване на нейните отговорности.

Перспектива:

В средносрочна перспектива трябва да бъдат потърсени финансови възможности за компенсиране на допуснатите през последните няколко години дефицити, преди всичко в професионалното израстване на служителите, международните контакти и ползването на външни експерти.

С оглед изпълнение в пълнота изискванията на Закона за киберсигурността и Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност е необходимо финансово обезпечаване с цел придобиването на съответните материални и нематериални дълготрайни активи, с които да се осигури устойчивост на работа на мрежовите и комуникационните системи и ще се минимизират рисковете от пробив в информационната сигурност на комисията, вкл. по отношение базата данни на администрираните от нея национални регистри.

Все по-наложително става намирането на радикално решение за преодоляване на значителното изоставане на възнагражденията в комисията от равнището на възнагражденията в сектора на одиторските услуги.

II. ПАЗАР НА ОДИТОРСКИ УСЛУГИ

2.1. Регистрирани одитори и разпределение на пазара

Към 31.12.2022 г. общият брой на регистрираните одитори (физически лица) е 709, като 467 (66 на сто) от тях са практикували в рамките на индивидуални практики. Броят на регистрираните одитори, които не са изпълнявали ангажименти за задължителен финансов одит, е 113. През последните 5 години продължава да няма съществени промени, като по-значимото увеличение на непрактикуващите през последните две години се дължи предимно на новорегистрираните одитори, които още нямат изпълнени ангажименти в качеството си на отговорни одитори (Фиг. 1).

Фиг. 1

Броят на регистрираните одиторски дружества към края на 2022 г. е 86. Общата численост на регистрираните одитори (физически лица), свързани с одиторските дружества е 229 или 37¹ на сто от общия брой практикуващи одитори. През последните 5 години няма съществена динамика в броя на одиторските дружества както и в броя на одиторите, свързани с одиторски дружества (Фиг. 2).

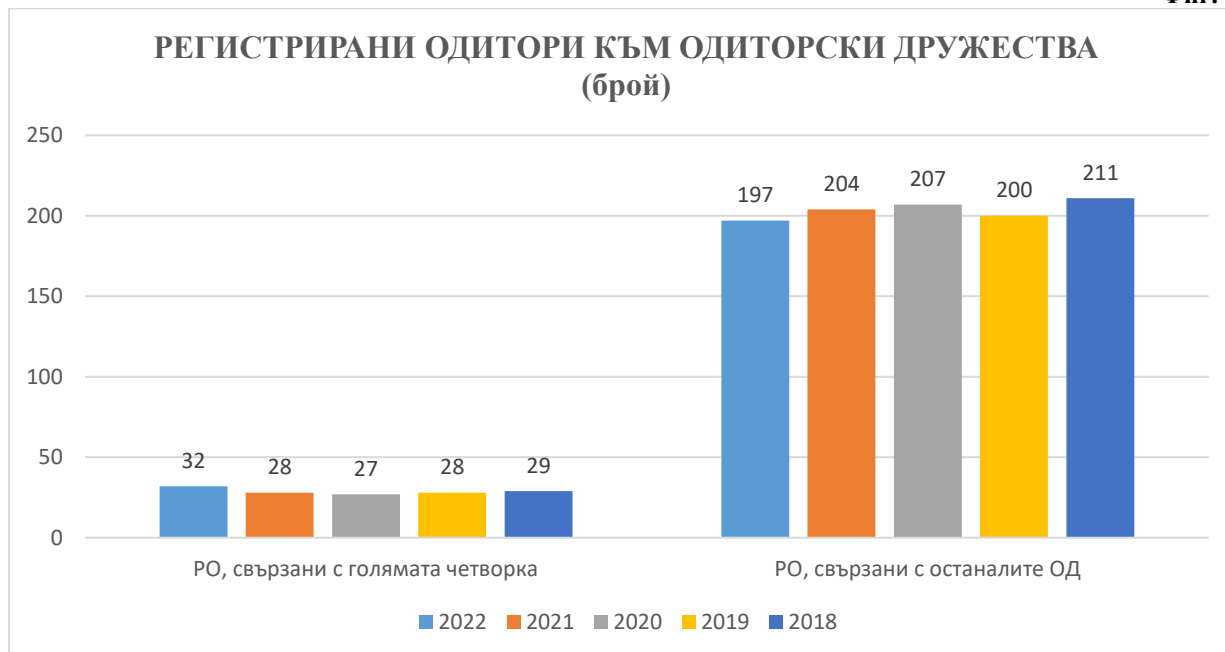
Фиг. 2

¹ Сборът от процентите на одиторите в индивидуални практики и в одиторски дружества е по-голям от сто, тъй като някои от одиторите съвместяват двете форми.

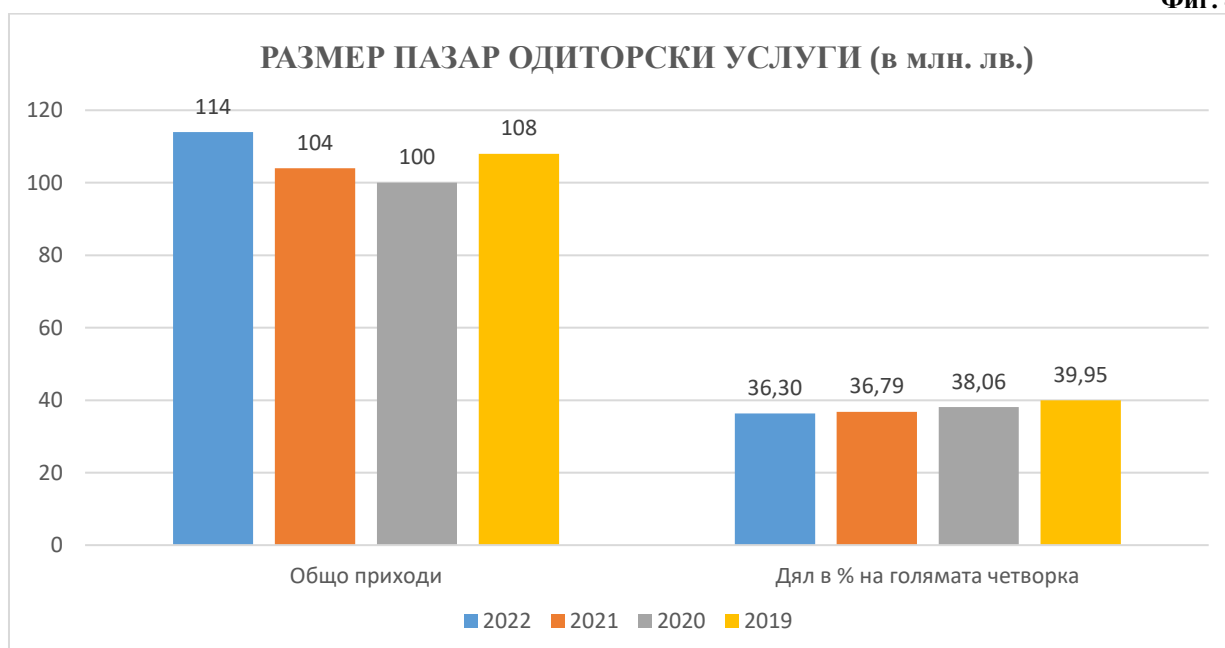
От 229 регистрирани одитори, свързани с одиторски дружества, 32 (14 на сто) работят в „голямата четворка“ („Делойт одит“ ООД, „ПрайсуотърхаусКупърс одит“ ООД, „КПМГ одит“ ООД и „Ърнст и Янг одит“ ООД), като няма съществена промяна през последните 5 години, въпреки че се наблюдава известна тенденция за увеличаване на техния относителен дял през последните три години (Фиг. 3).

Фиг. 3

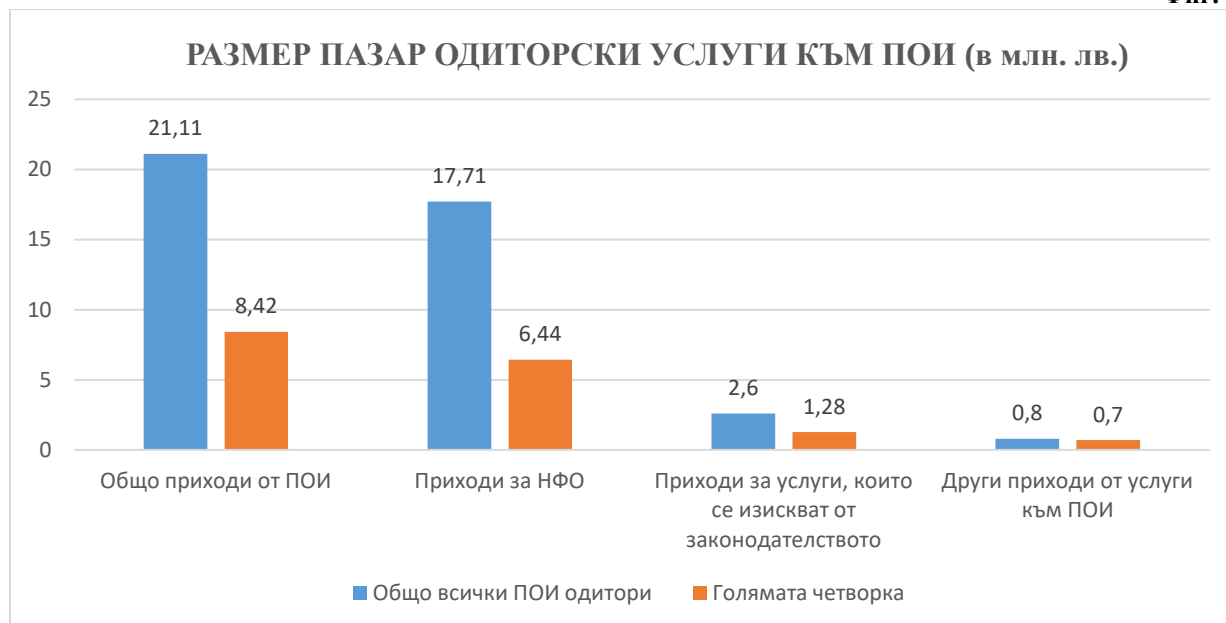
Общият размер на пазара на одиторски услуги в страната през 2022 г. е около 114 млн. лв., като е налице увеличение с 10 млн. лв. в сравнение с 2021 г. От тях около 41 млн. лв., или около 36 на сто, са реализирани от одиторските дружества от „голямата четворка“. През последните 4 години се наблюдава минимална динамика, както в общия размер на пазара на одиторски услуги, така и в относителния дял в него на „голямата четворка“, като е налице известно намаляване на същия (Фиг. 4).

Фиг. 4

Общият размер на приходите на регистрираните одитори от одиторски услуги на предприятията от обществен интерес е около 21,1 млн. лв., от които почти 8,5 млн. лв. или 40 на сто са реализирани от дружествата на „голямата четворка“. Преобладаващата част от тези приходи са възнаграждения за независим финансов одит (84 на сто), както и от свързани с одита услуги, които се изискват от законодателството (12 на сто). Само 4 на сто от приходите се формират от други разрешени от законодателството услуги (Фиг. 5).

Фиг. 5

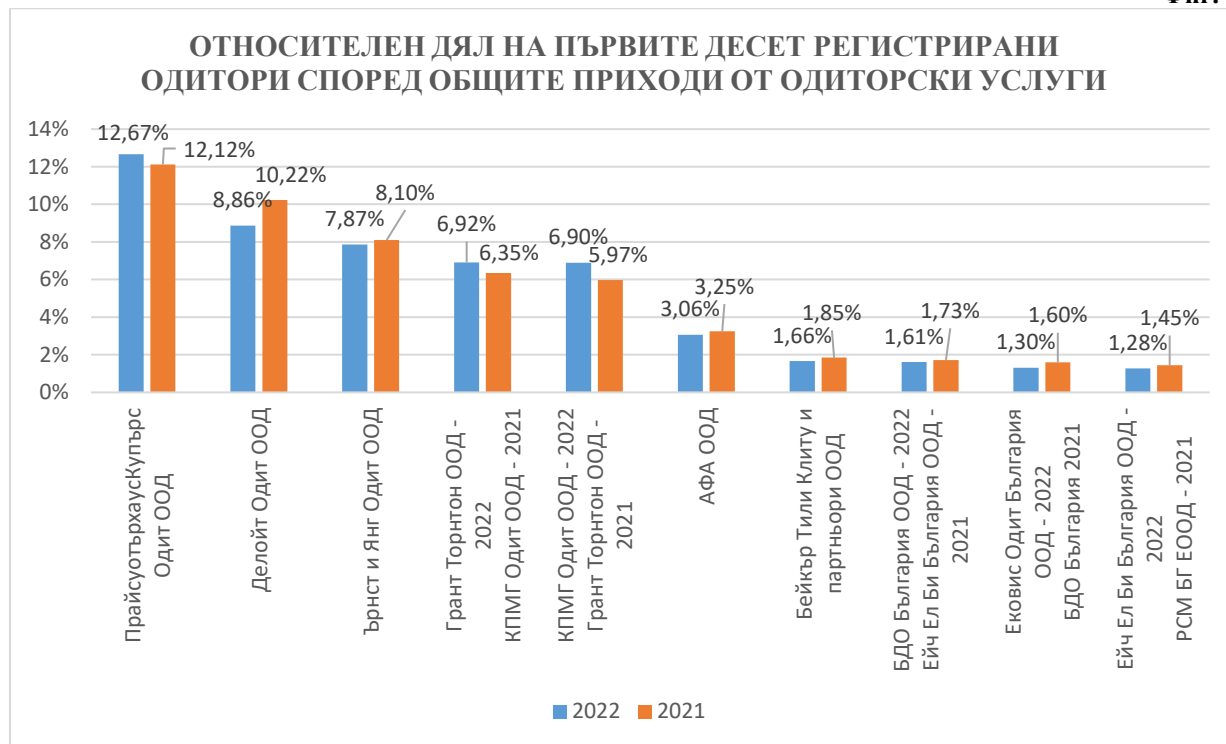
Налице е приемливо равнище на предлагането на допълнителни услуги от одиторите и свързани с тях лица за предприятия от обществен интерес, както и стабилно разпределение между одиторите през последните години. Прилага се строг законов механизъм за контрол от страна на КПНРО и одитните комитети върху разрешаването на допълнителните услуги, като за целта е изградена и се прилага подходяща електронна информационна система за осъществяване на текущ контрол (Фиг. 6).

Фиг. 6

В общите приходи от одиторски услуги най-висок относителен дял имат дружествата от „голямата четворка“, като лидерската позиция за 2022 г. продължава да е на „ПрайсуотърхаусКупърс одит“ ООД. В сравнение с предходната 2021 г., в първите десет по приходи от одиторски услуги регистрирани одитори не са настъпили съществени размествания, като спрямо предходната година едно дружество е отпаднало, за сметка на друго, попаднало за първи път в състава на одиторите с най-големи приходи (Фиг. 7).

Фиг. 7

През 2022 г. пазарната концентрация в България е далеч от средното равнище за ЕС, като относителният дял на „голямата четворка“ в общия размер на приходите от одит, както и от одит на предприятия от обществен интерес е двойно по-нисък от този на общоевропейско равнище. От тази гледна точка България не само че не е носител на системен риск от господстващо положение на „голямата четворка“, а е допустимо и желателно известно увеличаване на пазарната концентрация, предвид предлагането по правило на по-високо качество на услугите от тези дружества.

Данните показват, че и през 2022 г. не е налице съществена промяна в пазара на одиторски услуги в страната като цяло и в частност за предприятията от обществен интерес, като съществуващите равнища на концентрации са на приемливо равнище.

Същевременно комисията трябва своевременно да проследява обективните тенденции за нарастване на одиторските възнаграждения във връзка с промените относно докладване на корпоративната устойчивост и да се стреми да регулира за недопускане прекомерно увеличаване на административната тежест, особено за малките и средните предприятия.

Перспектива:

По отношение числеността на регистрираните одитори и на структурата им според начина на практикуване през последните години не са налице тенденции за съществени промени в средносрочен план. Поемането на ангажименти за потвърждаване на нефинансова информация, обаче ще доведе до разширяване на пазара, като е възможно и неговото съществено реструктуриране в полза на приходите от допълнителни услуги.

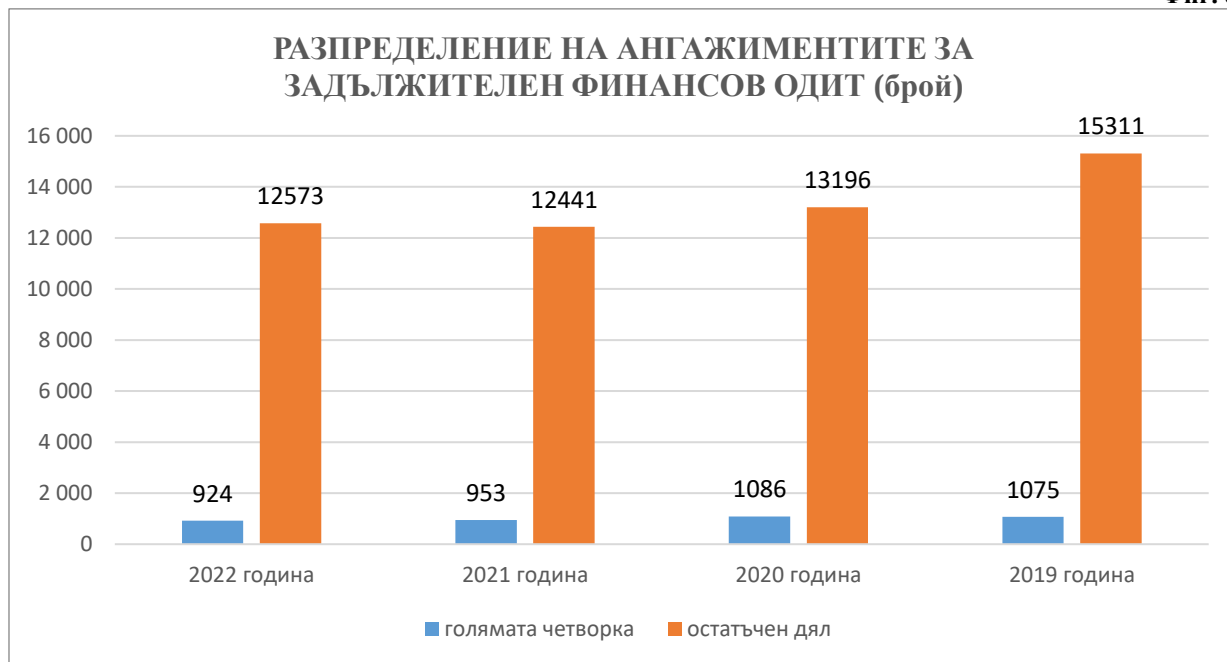
Това изисква внимателно проследяване от КПНРО на зараждащите се тенденции и своевременни промени в приоритетите и целите на надзора.

2.2. Ангажименти за задължителен финансов одит

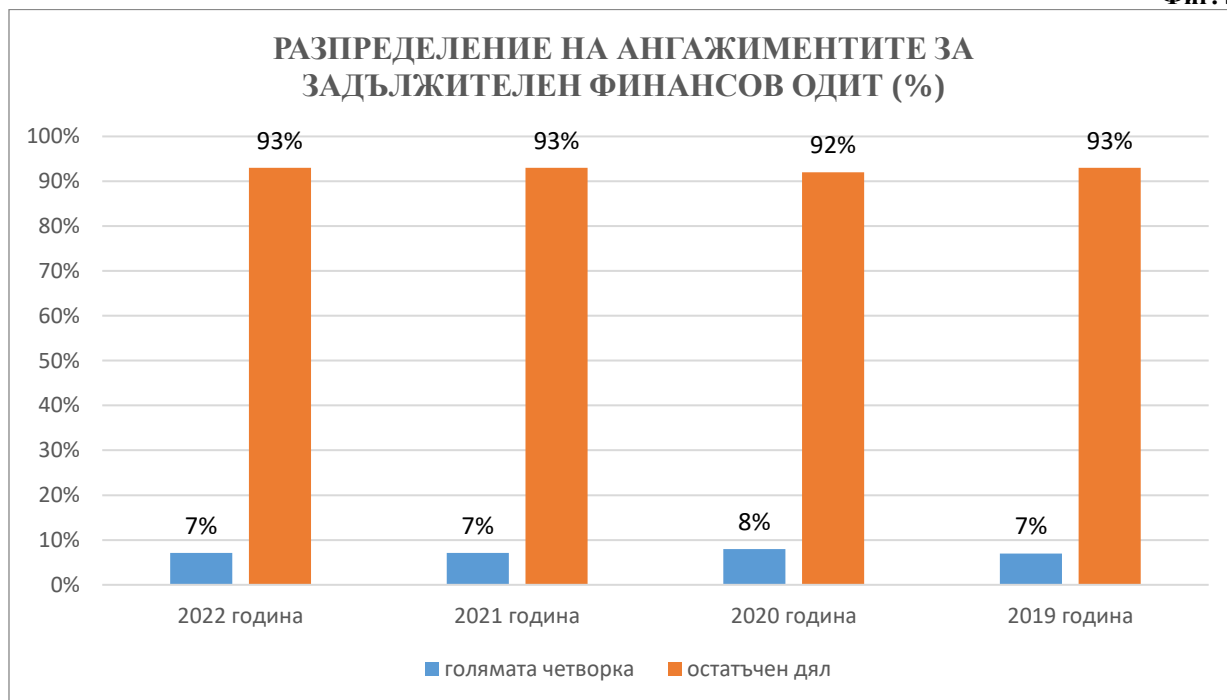
През 2022 г. в страната са отчетени от регистрираните одитори общо 13 497 изпълнени ангажимента за задължителен финансов одит. В сравнение с предходната 2021 г., изпълнените ангажименти са почти без промяна – изпълнени са със 103 ангажимента повече.

Няма съществена промяна в броя и относителния дял на ангажиментите на „голямата четворка“ (Фиг. 8 и Фиг. 9).

Фиг. 8

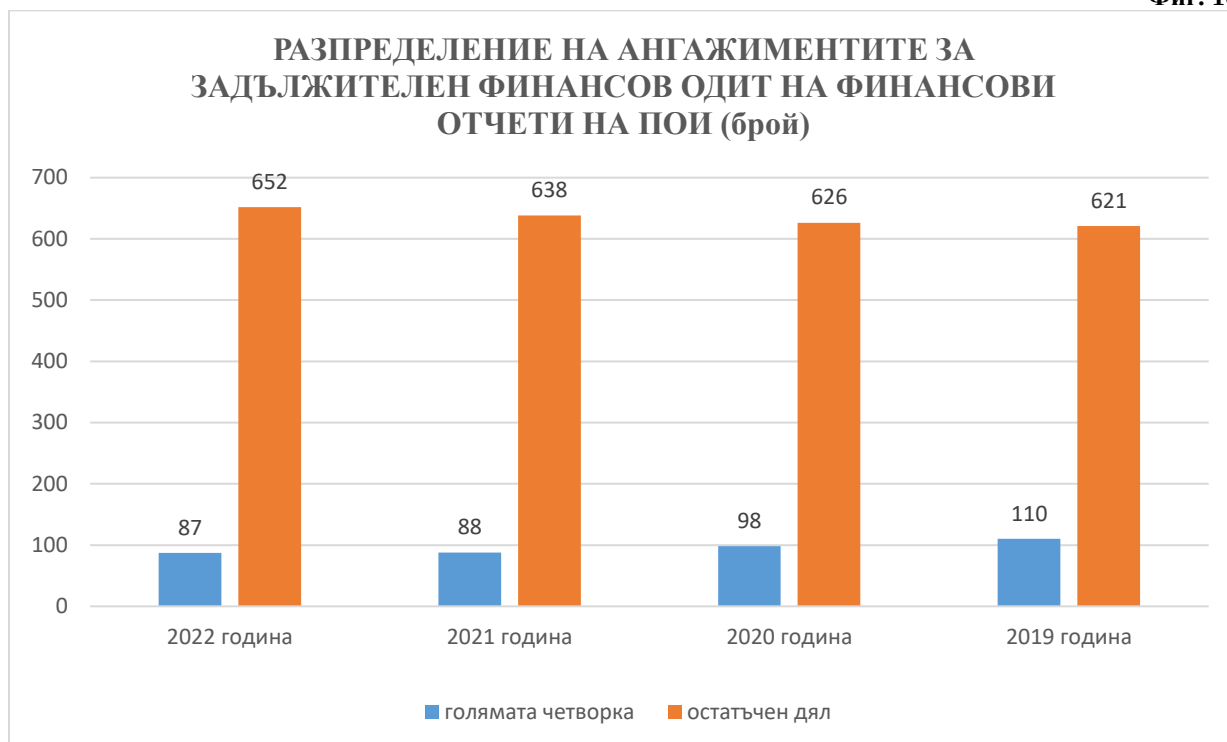

Фиг. 9

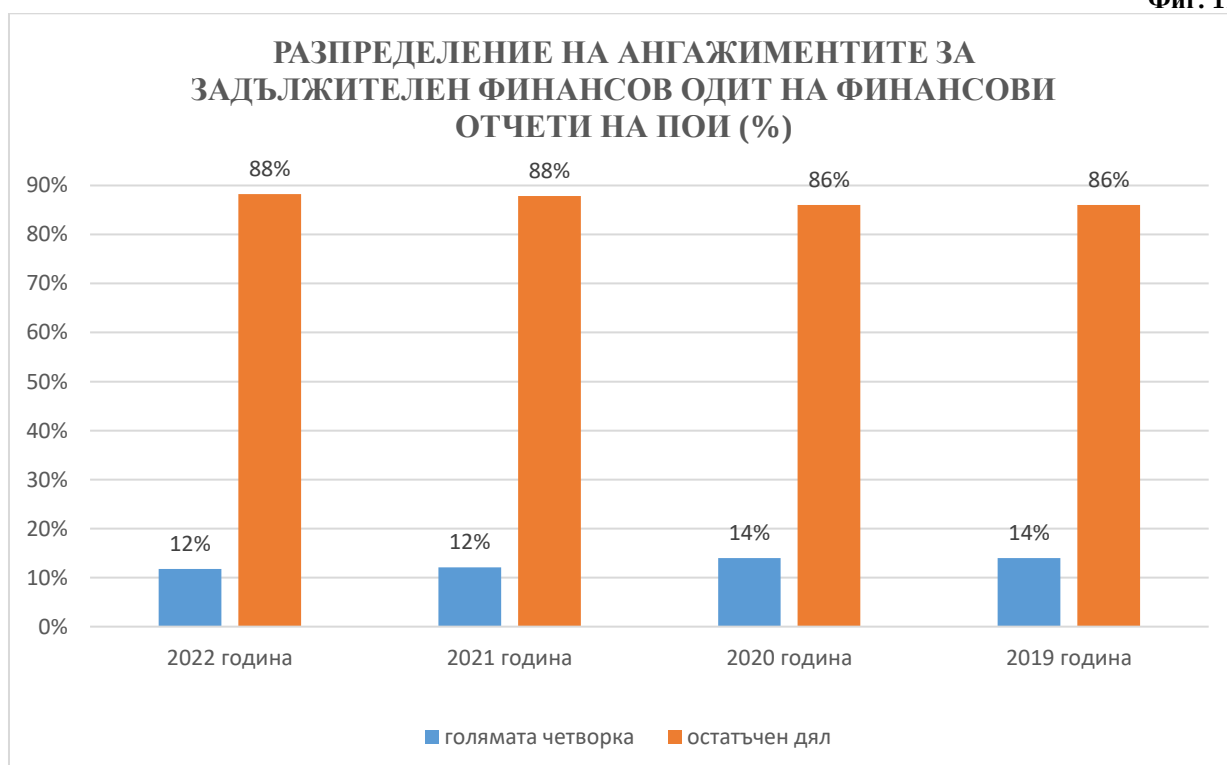
През 2022 г. са отчетени 739 ангажимента за задължителен финансов одит на отчети на предприятия от обществен интерес, като няма съществена промяна в сравнение с предходните години (Фиг. 10).

Фиг. 10

Няма съществена промяна в броя и относителния дял на изпълнените ангажименти към предприятия от обществен интерес от „голямата четворка“ (Фиг. 11).

Фиг. 11

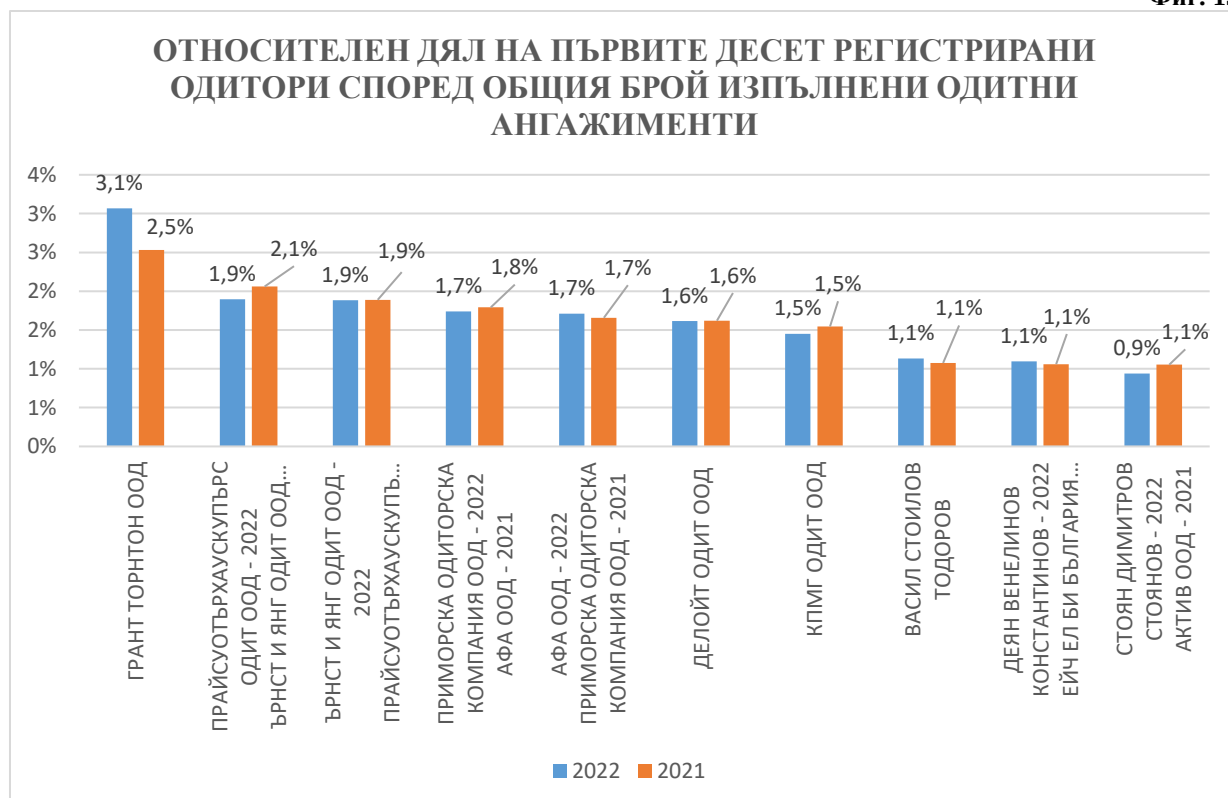
През последните 4 години е налице и стабилност на относителния дял на „голямата четворка“ в броя на съвместните финансови одити на ПОИ от финансовия сектор (Фиг. 12).

Фиг. 12

При относителните дялове на първите десет регистрирани одитори според броя изпълнени ангажменти за независим финансов одит отново е налице водеща роля на „голямата четворка“ (около 7 на сто), като тя е в пъти по-малка отколкото при общите приходи от одиторски услуги (около 36 на сто), което се дължи както на по-високите ценови равнища на „четворката“, така и на извършваните от тях допълнителни услуги (Фиг. 13).

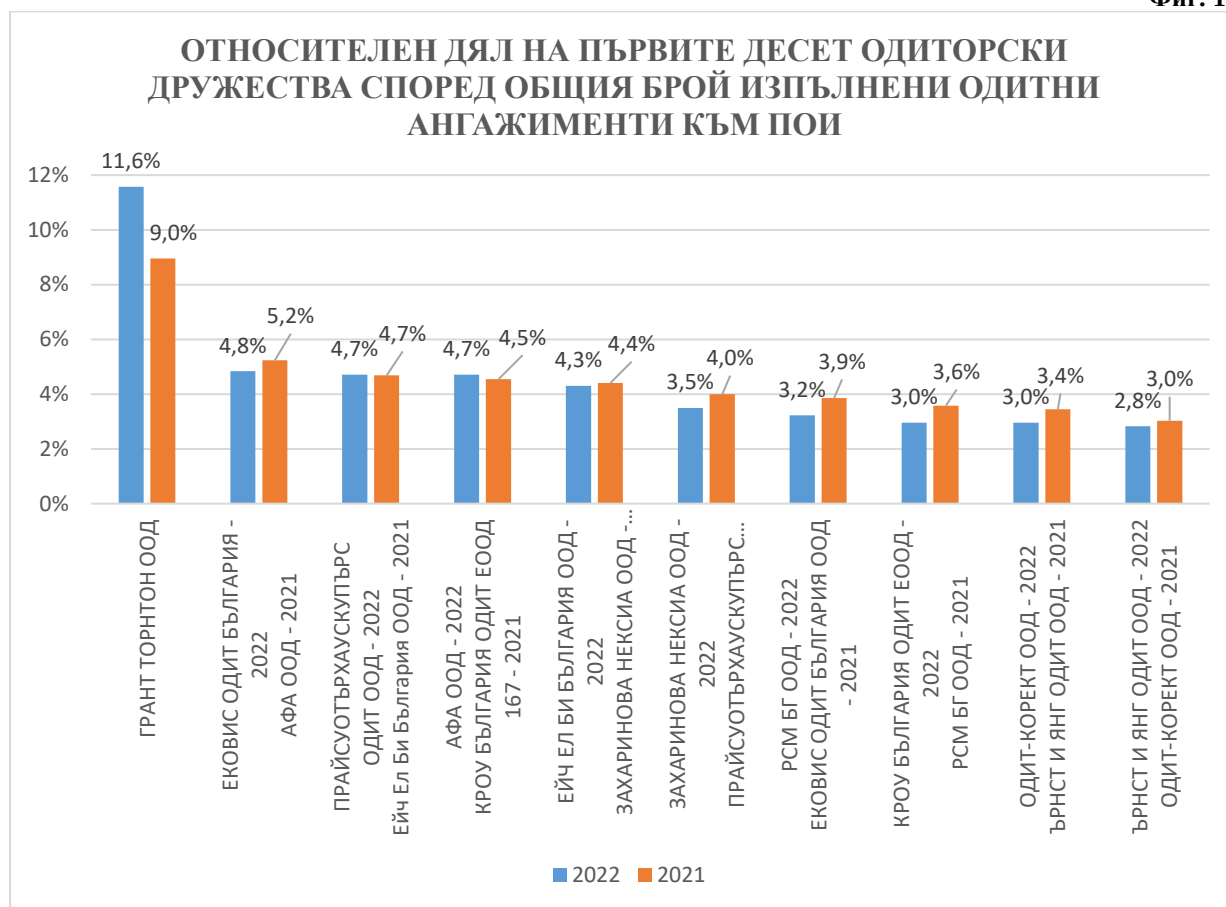
Фиг. 13

Освен „голямата четворка“, с високи относителни дялове сред първите десет се включват както представители на по-малки международни одиторски мрежи („Грант Торнтон“ ООД и „Приморска одиторска компания“ ООД), така и две местни одиторски дружества („АФА“ ООД и „Актив“ ООД), и три индивидуални практики.

При разпределението на общия брой изпълнени ангажменти за независим финансов одит на отчетите на предприятия от обществен интерес е налице също висока диверсификация на пазара, вкл. между първите десет регистрирани одитори, като лидерската роля продължава да се заема от дружества извън „голямата четворка“. Следва да се обърне внимание, че сред първите десет присъстват само две от дружествата от „голямата четворка“ с относително непроменлив дял от около 7,5 на сто през последните две години (Фиг. 14).

Фиг. 14

Перспектива:

Данните за 2022 г. потвърждават идентифицираната през последните години необходимост от съсредоточаване на надзорната дейност на КПНРО върху одиторските дружества от по-малки международни мрежи и местни дружества и съкращаване на периодите на тяхното инспектиране, подобно на „голямата четворка“, което се потвърждава и от резултатите от проведените тематични инспекции през отчетната година.

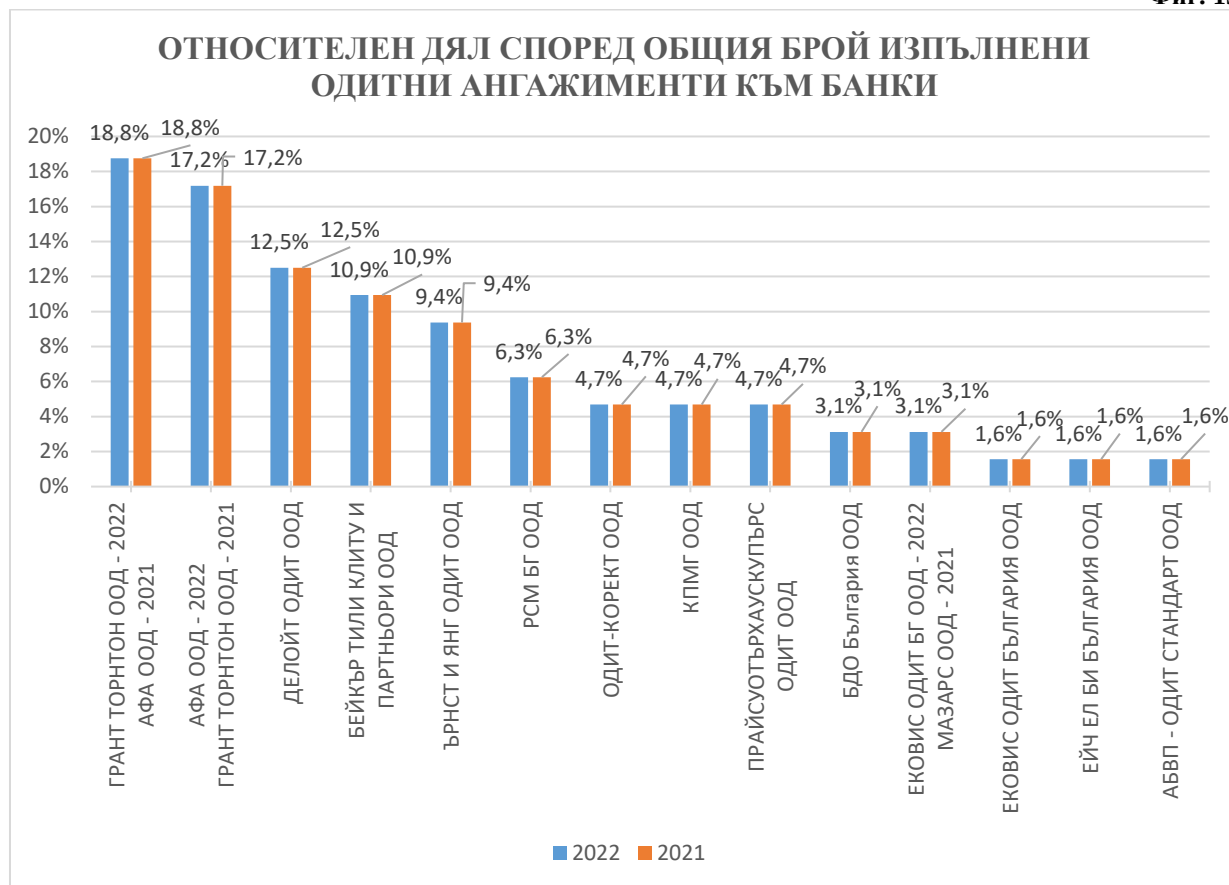
2.3. Одити във финансовия сектор

Финансовите отчети на банки, застрахователи, пенсионноосигурителни дружества и управляваните от тях фондове са предмет на съвместен одит от двама регистрирани

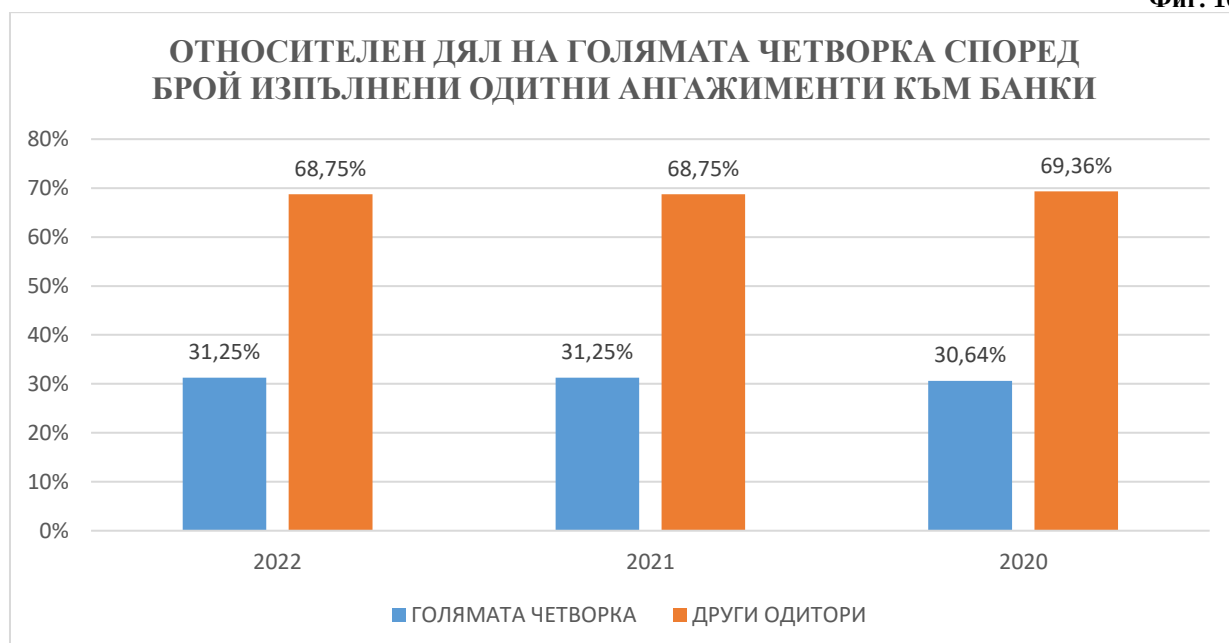
одитори, поради което в представените в този раздел данни всеки одитен ангажимент се отчита отделно и за двамата одитори.

При одитите на финансови отчети на банки, в сравнение с 2021 г., продължава да е налице концентрация от над 10 на сто за 4 одиторски дружества, като техният общ относителен дял остава относително стабилен. Три от тези дружества не са от групата на „голямата четворка“ (Фиг. 15).

Фиг. 15

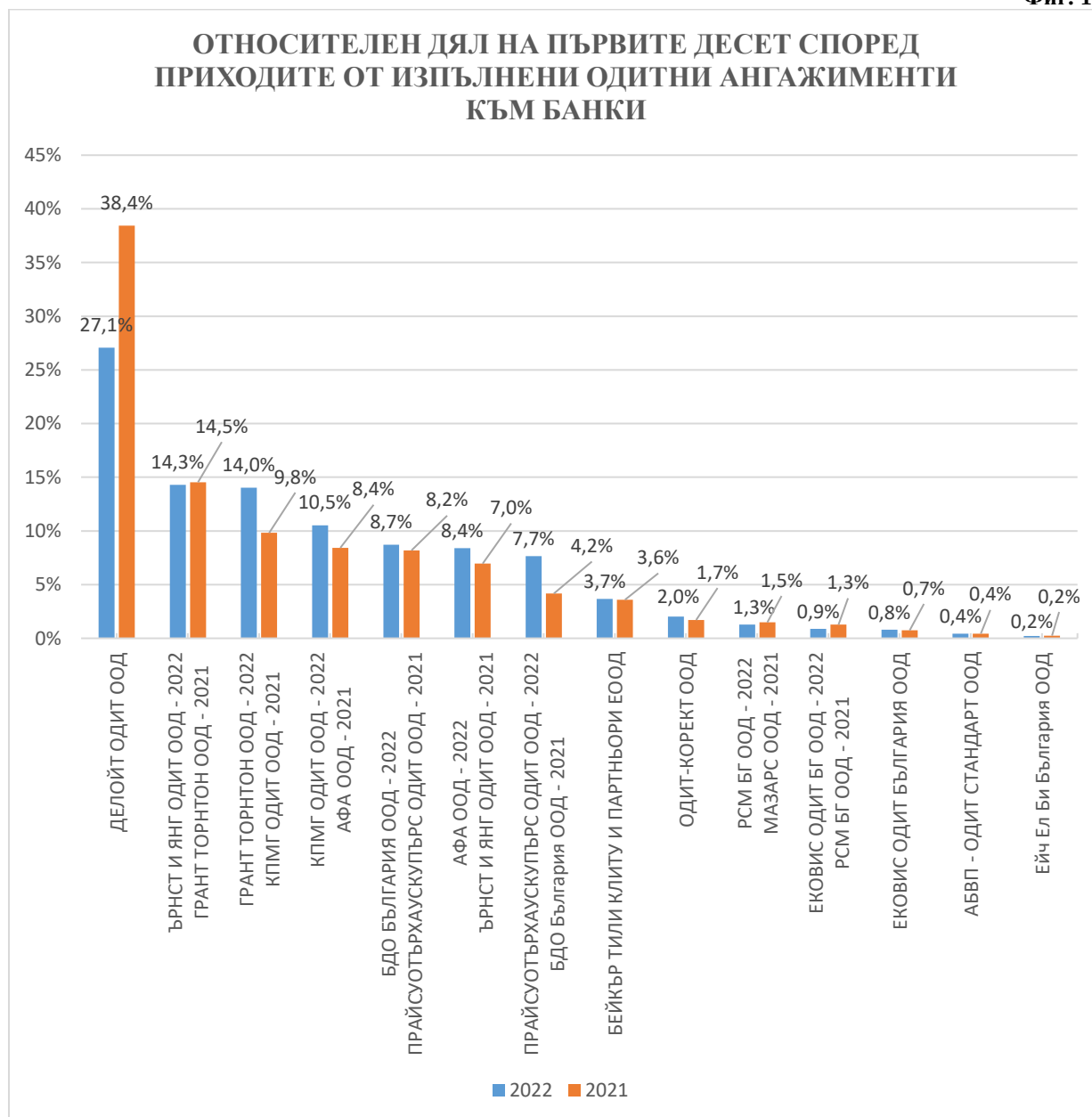
Фиг. 16

Относителният дял на дружествата от голямата четворка по брой изпълнени ангажименти за задължителен финансов одит на банки за 2022 г. също продължава да бъде относително стабилен както през предходните две години от около 31 на сто (Фиг. 16).

Концентрациите по показателя приходи от одиторски услуги в банковия сектор не се променя значително спрямо предходната година, като се отчита относително намаление в дела на дружеството с най-голям размер на приходите за сметка на увеличения относителния дял на следващите 5 дружества от класацията (Фиг. 17).

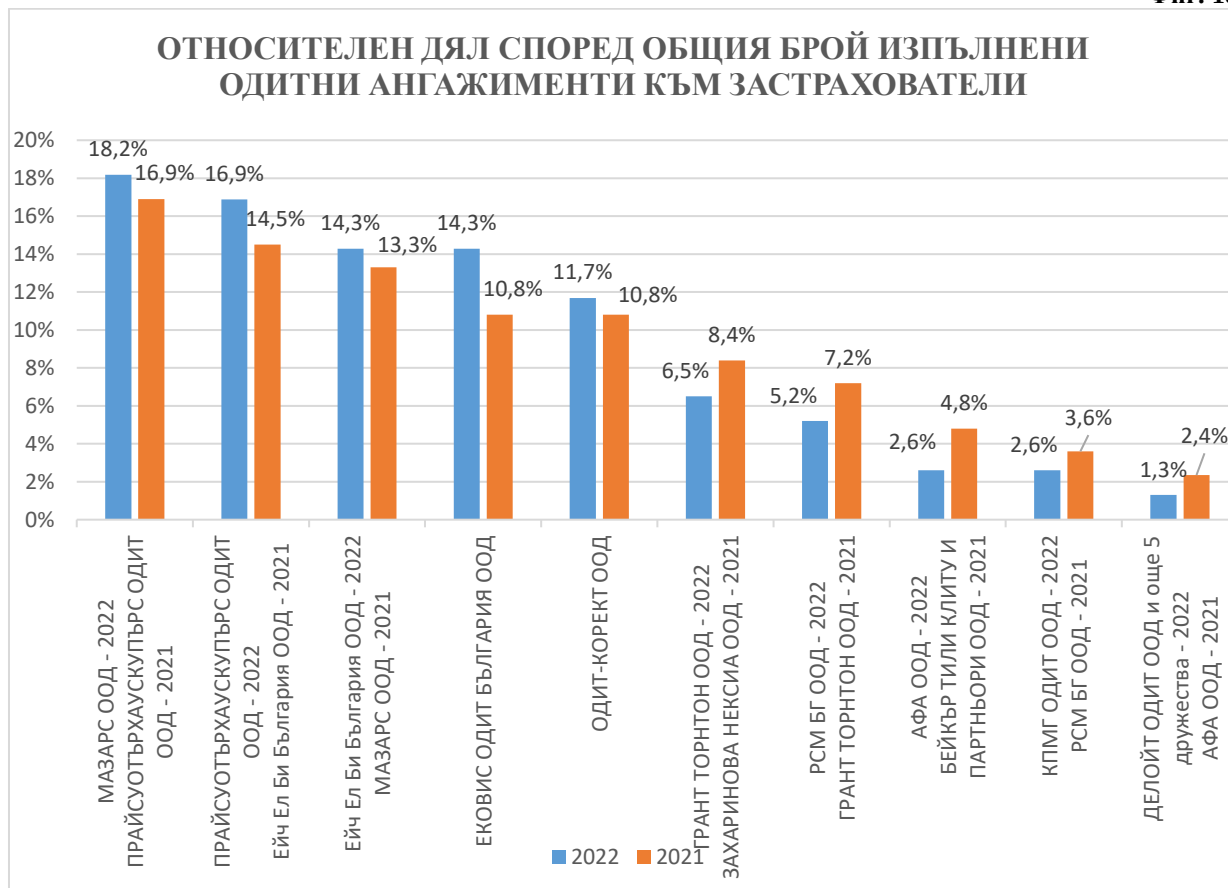
Фиг. 17

„Голямата четворка“ поддържа сравнително сходен относителен дял в приходите от одиторски услуги в банковия сектор от последните години средно от около 60 на сто, като той отново е значително под средноевропейското равнище на секторна концентрация.

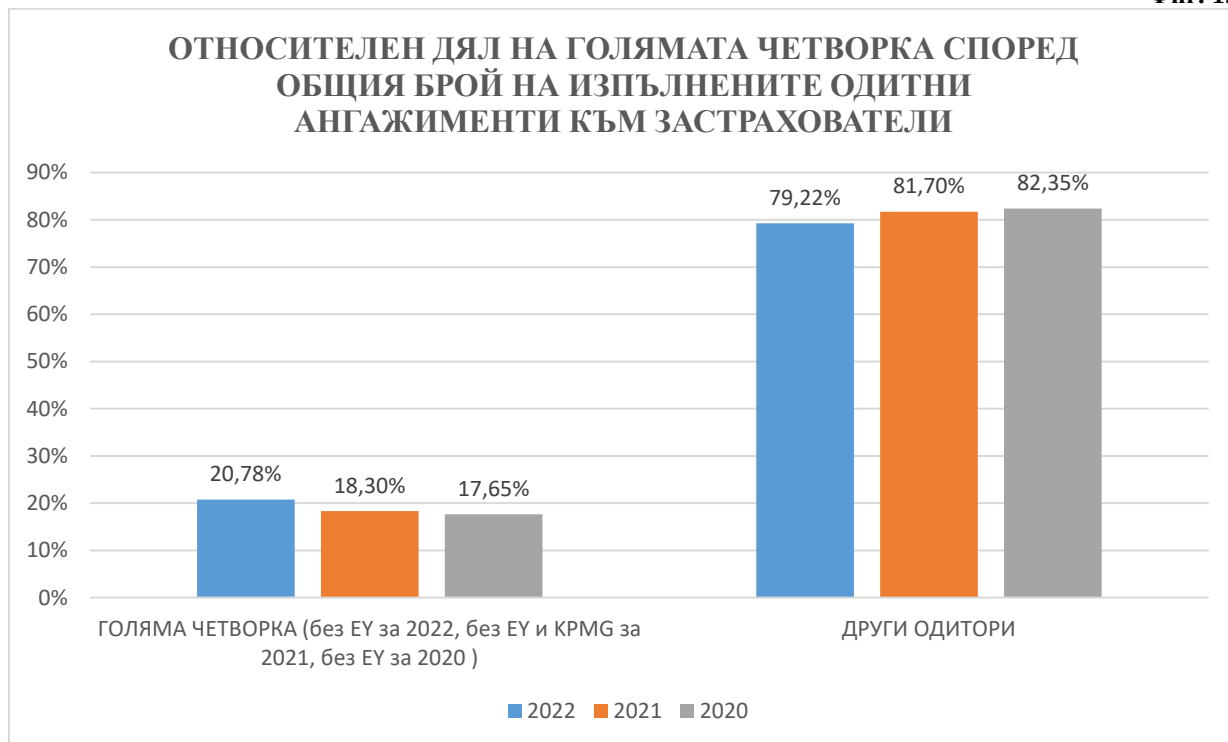
При одитите на финансови отчети на застрахователи през 2022 г., по над 10 на сто от общия брой ангажименти за задължителен финансов одит са изпълнили същите 5 дружества, като тези от 2021 г., но прави впечатление увеличението на общия им дял през отчетната година на 75 сто при 66 на сто през предходната (Фиг. 18).

Фиг. 18

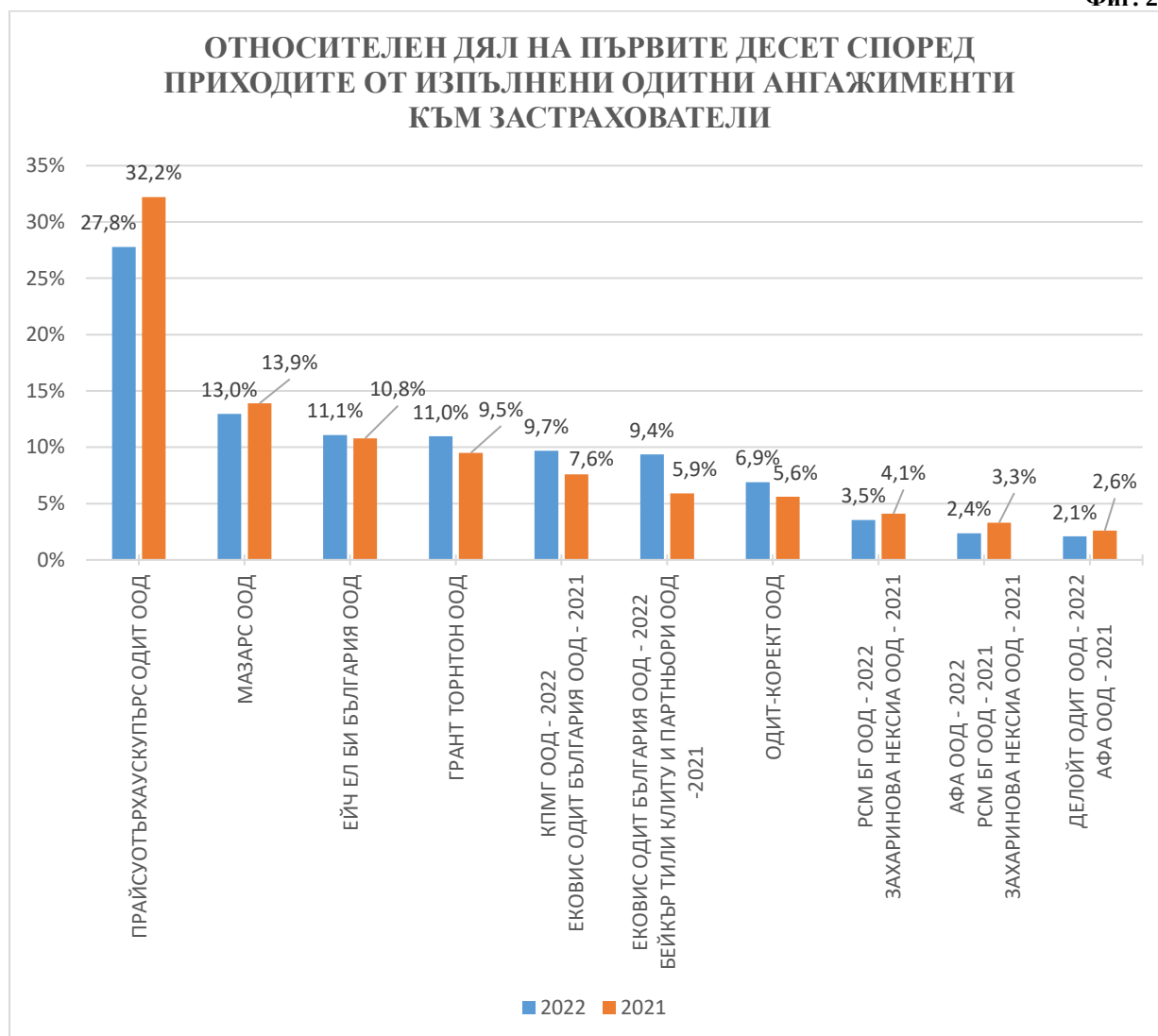
През 2021 г. не се наблюдава съществена промяна на относителния дял на „голямата четворка“ от общия брой одити на отчети на застрахователи (Фиг. 19).

Фиг. 19

И при застрахователите е налице различна картина на разпределението на пазара на база на общи приходи от одиторски услуги. Водеща роля с концентрации над 10 на сто имат 4 дружества с общ пазарен дял 63 на сто, като през 2021 г. с такива са били три дружества с общ дял от 57 на сто. Прави впечатление по-същественото намаление относителния дял на дружествата с най-големи приходи за сметка на увеличението на относителния дял на следващите 5 дружества (Фиг. 20).

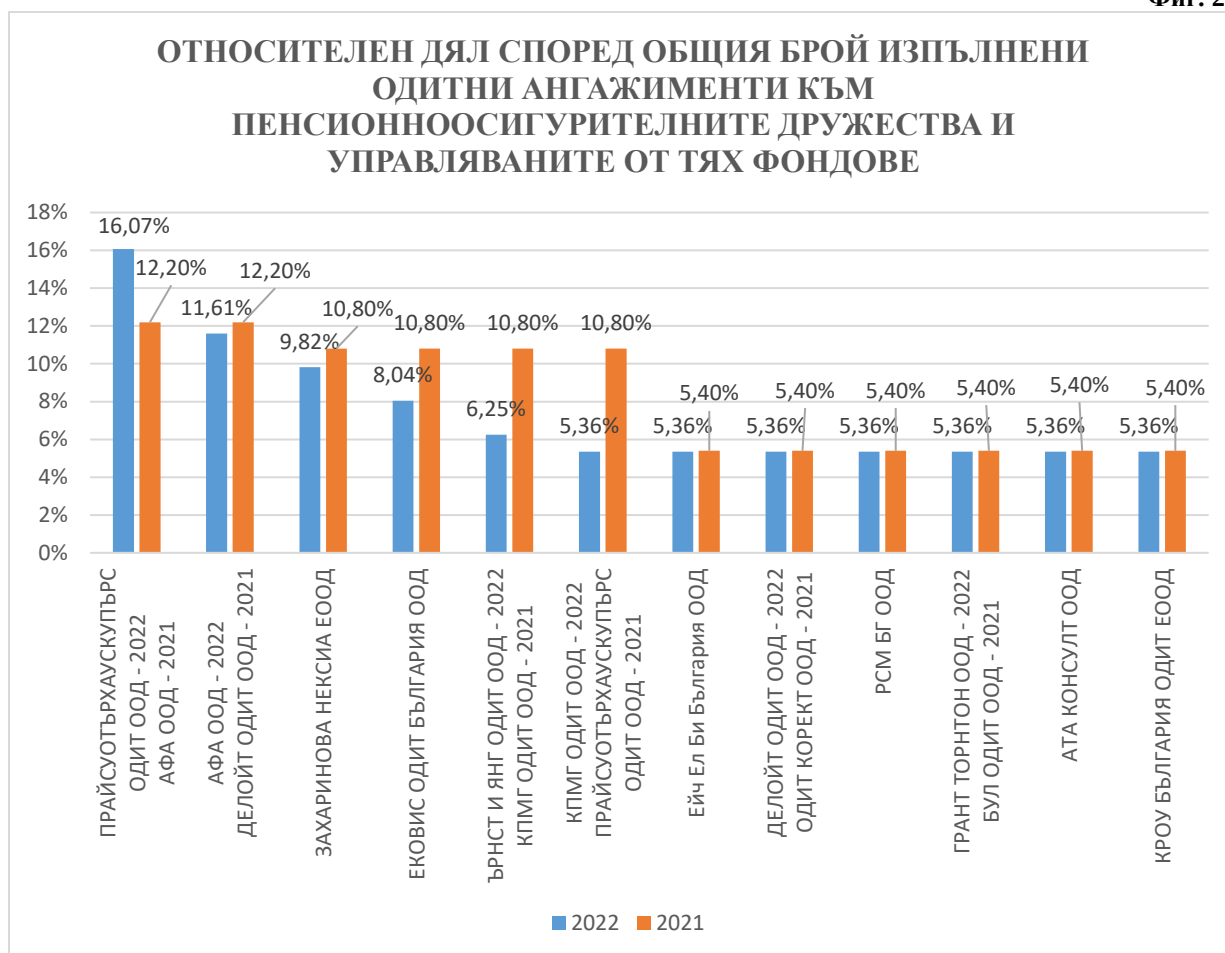
Фиг. 20

На база общи приходи от одиторски услуги в застрахователния сектор, „голямата четворка“ продължава да има сравнително ниско пазарно присъствие (около 40 на сто), като се наблюдава промяна на негативната тенденция в този аспект, вкл. и поради факта, че в състава на дружествата с най-високи приходи отново присъстват три одитора от „голямата четворка“ при само два представителя през 2021 г.

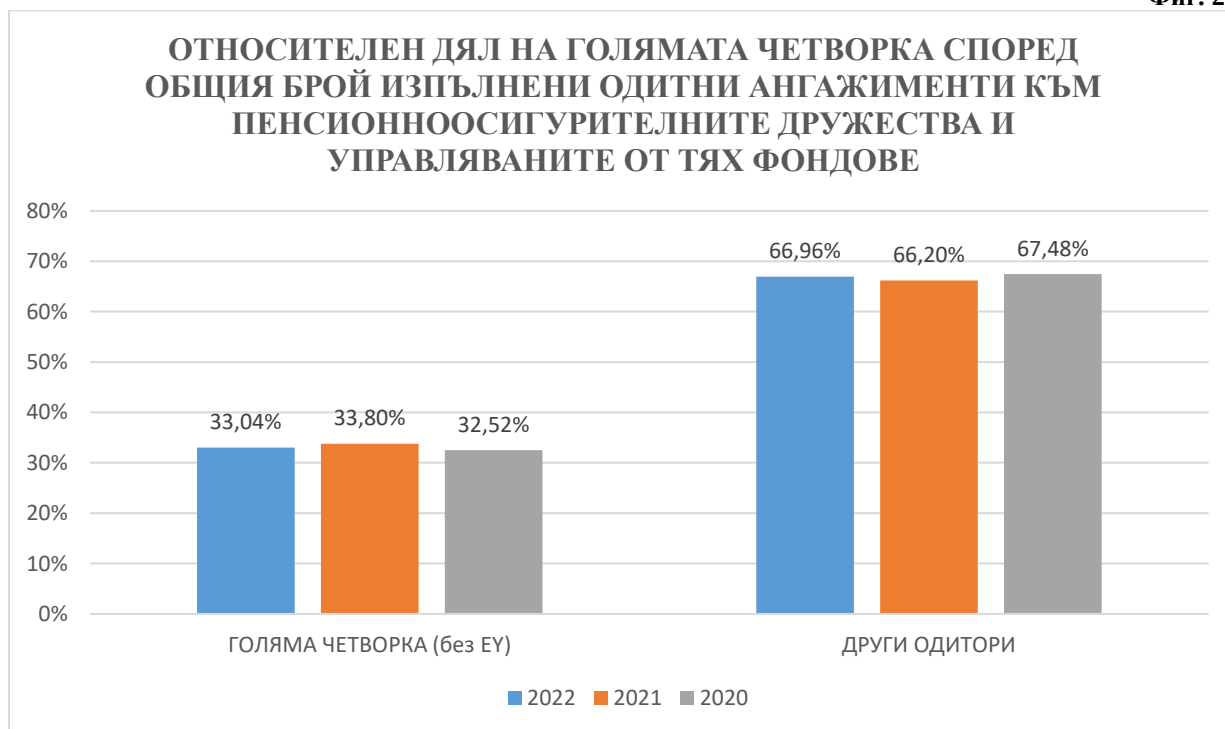
При задължителните финансови одити на отчети на пенсионноосигурителни дружества и управляваните от тях фондове продължава да е налице по-голяма диверсификация на броя изпълнени одиторски ангажменти от водещите за сектора одиторски дружества. Могат да се очертаят две съществени промени в разпределението спрямо предходната година – за 2022 г. се отчита ръст от над 50 сто в размера на приходите на първото дружество, както и ясна тенденция в посока намаление на относителния дял на следващите 5 дружества (Фиг. 21).

Фиг. 21

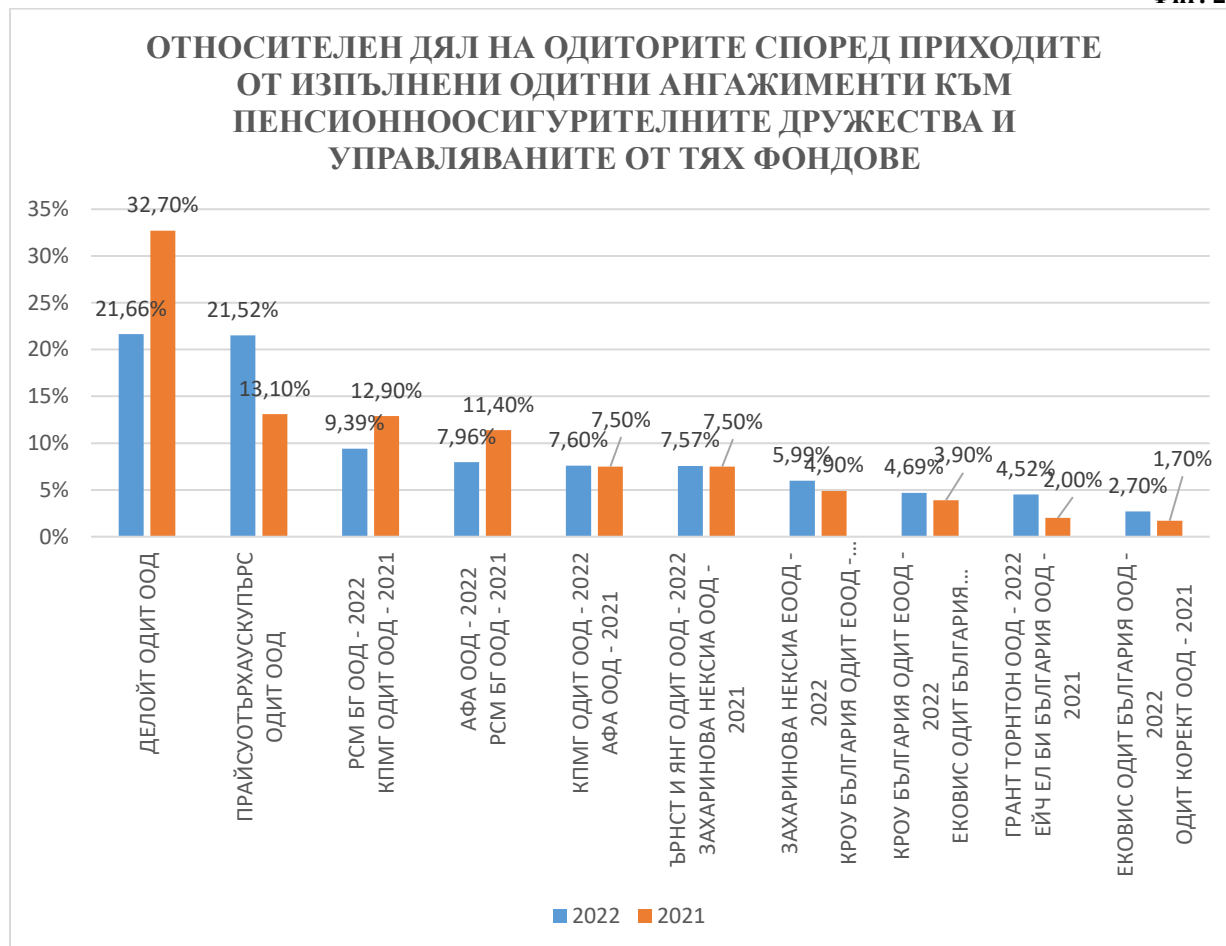
През 2022 г. пазарният дял на „голямата четворка“ в сектора се запазва на ниво около 33 на сто (Фиг. 22).

Фиг. 22

Разпределението на пазара на база общи приходи от одиторски услуги, подобно на банковия и застрахователния сектор, също се различава от разпределението на база брой ангажименти. Пазарни концентрации от над 10 на сто имат две дружества, и двете от голямата четворка, като общият им пазарен дял се запазва на около 43 на сто през отчетната при 46 на сто през предходната година. Прави впечатление ръстът в пазарния дял на „ПрайсуотърхаусКупърс одит“ ООД с над 50 сто, както и намалението на дела на „Делойт одит“ ООД с около 30 на сто (Фиг. 23).

Фиг. 23

Общото равнище на концентрация на „голямата четворка“ в пенсионния сектор се запазва на същото ниво спрямо предходната – 58 на сто, което е под средноевропейското равнище.

Данните отново потвърждават приемливите равнища на концентрации на пазара, в т.ч. по отношение на банковия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазар.

Перспектива:

През последните няколко години е налице относително стабилно приемливо равнище на концентрациите във финансовия сектор на страната, което показва съществуването на силна конкуренция между одиторите. Като цяло това обуславя задържането на ръста в одиторските възнаграждения, въпреки засилените регулации в сектора. Следва да се отбележи съществено отклонение в размера на одиторските възнаграждения не само във финансовия сектор, но и при ангажиментите към предприятия от обществен интерес – цената на одиторските възнаграждения у нас като цяло са по-ниски от тези в сравнимите с нашата икономика страни.

В средносрочен план, обаче, комисията трябва в по-голяма степен да съобрази своята надзорна дейност с нарастващата турбулентност на финансовите пазари и

свързаната с това необходимост от съответствие на одиторския капацитет с възникващите нови проблеми. Това изисква повишеното внимание на надзора към изменящите се условия, в т.ч. извършването на целенасочени тематични инспекции и съответни промени в методологията на комисията.

2.4. Одиторски мнения

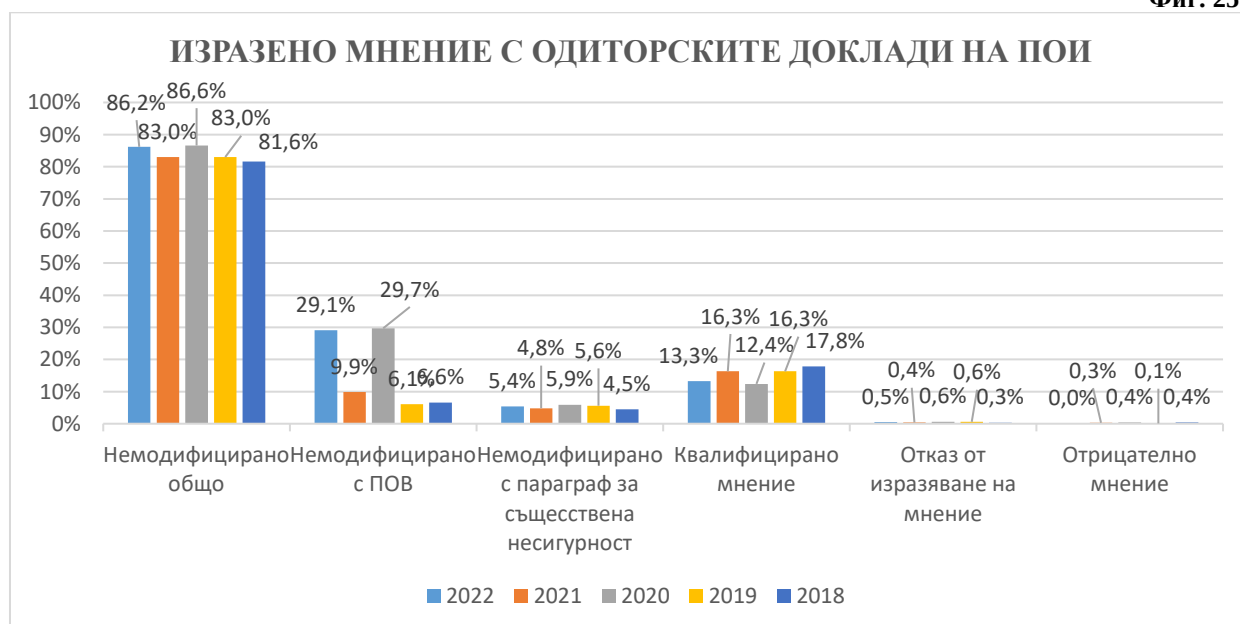
През последните 5 години няма съществени промени в структурата на изразените одиторски мнения в докладите на одиторите. През 2022 г. са издадени одиторски мнения, както следва: 92,5 на сто – немодифицирани, 7,3 на сто – квалифицирани, 0,1 на сто – откази от изразяване на мнения, 0,1 на сто – отрицателни мнения (Фиг. 24).

Фиг. 24

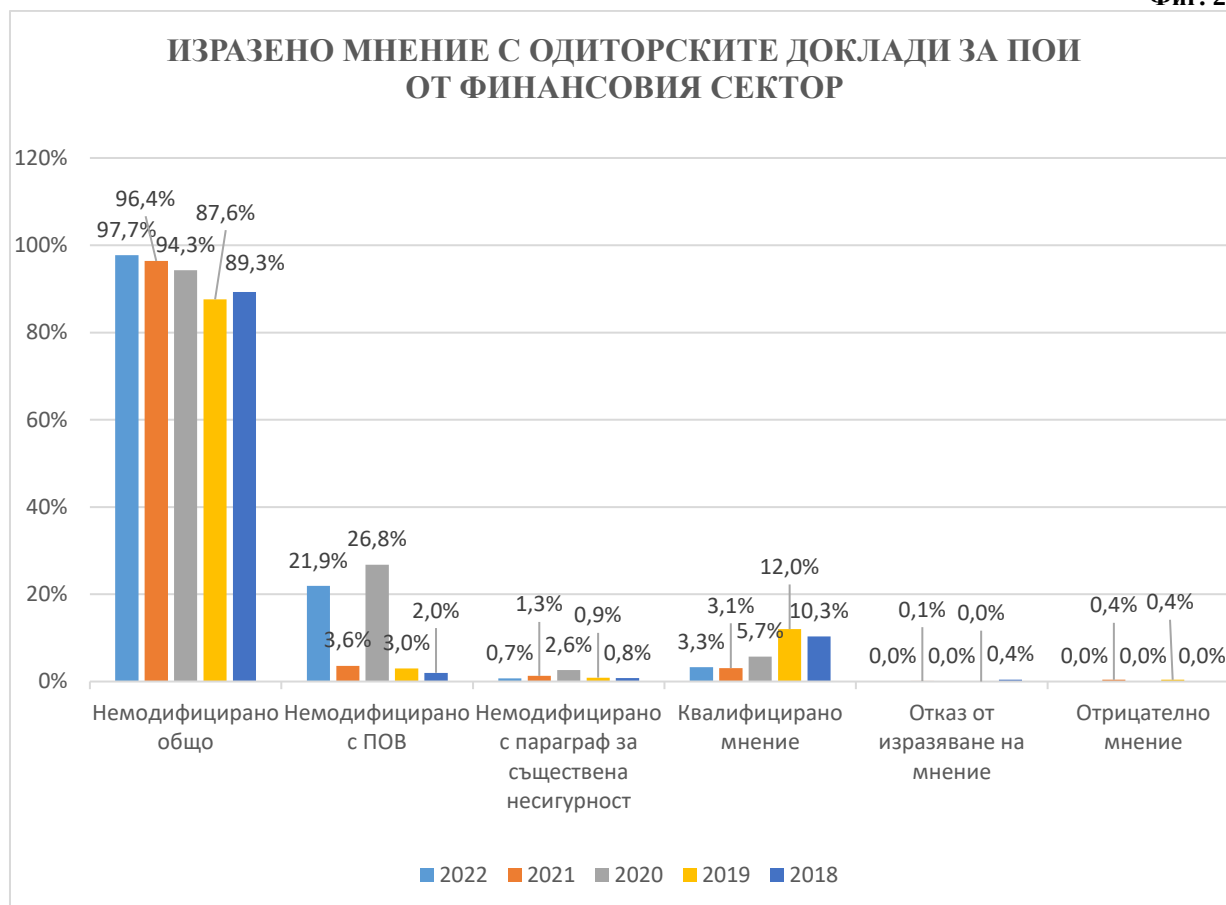
По-значими са промените в структурата на одиторските мнения относно финансовите отчети на предприятията от обществен интерес. Съществено се увеличава спрямо предходната година нивото на изразените немодифицирани мнения с параграф за обръщане на внимание, предимно поради влиянието на военния конфликт в Украйна. Наблюдава се увеличение на относителния дял на немодифицираните мнения с около три на сто и намаление на квалифицираните мнения в същия размер (Фиг. 25).

Фиг. 25

Подобна промяна в структурата на одиторските мнения се наблюдава и при одита на отчетите на ПОИ от финансовия сектор (Фиг. 26).

Фиг. 26

Перспектива:

Като една от важните задачи за комисията остава оценката на ползите за обществото от решаването на въпроса с необходимостта от предоставянето на информация за предложените от одиторите и приети от ръководството корекции във финансовите отчети, както и на дадените препоръки за подобряване на системите за финансово отчитане, управление на риска и вътрешен контрол в одитираните предприятия (където е приложимо).

Необходимо е да бъде надградена информационната система на комисията, с което да се осигури по-детайлното проследяване на действията на одитните комитети за изпълнение на дадените от регистрираните одитори препоръки.

Към момента КПНРО прави само приблизителни оценки на извадков принцип за тези аспекти от дейността на одиторите, и то само по отношение на предприятията от обществен интерес. Този проблем засега не може да бъде решен, тъй като за целта е необходимо наличието на законови предпоставки за това.

2.5. Одитни комитети

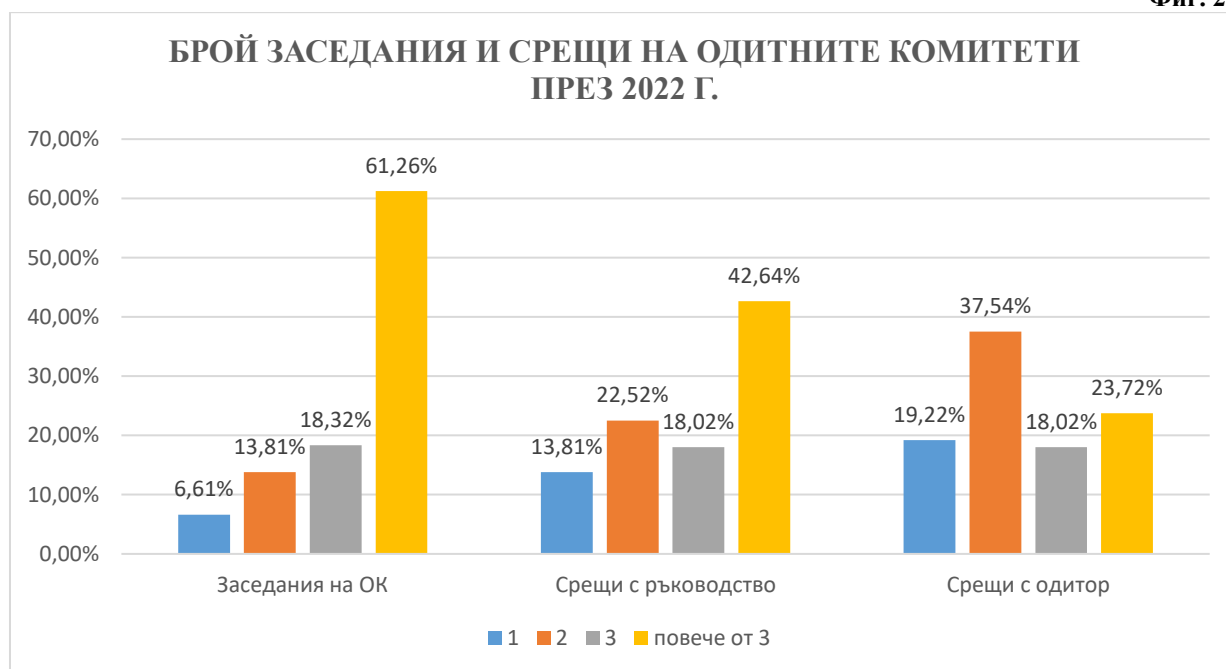
Докладването за дейността на одитните комитети се извършва по електронен път чрез информационната система на КПНРО за събиране и обработка на данни. До 31.05.2023 г. от одитните комитети бяха представени 329 доклада, изготвени в съответствие с приетата от комисията през годината Наредба за формата и съдържанието

на годишните доклади за дейността на одитните комитети на предприятията от обществен интерес.

Преобладаващият брой одитни комитети се състоят от трима членове, вкл. председател. С малки изключения, съставите на одитните комитети са в съответствие със закона, а в повечето случаи опитът на техните председатели и членове показва добри възможности за справяне със законовите функции на комитетите. 91 на сто (89 на сто за предходна година) от председателите и около 76 на сто (73 на сто за предходна година) от членовете на одитните комитети имат повече от 5 години опит в областта на счетоводството и/или одита. Има само отделни случаи, когато председателите не са външни и независими от и за предприятието (около 6 на сто), което е в несъответствие със ЗНФО. От членовете на одитните комитети, вкл. председател, външни за и независими от предприятието са около 82 на сто (77 на сто за предходна година).

През годината се наблюдава сравнително добра активност на докладвалите одитни комитети – 61 на сто са провели повече от три заседания при 58 на сто през предходната и 62 на сто през 2020 г.; 42 на сто са осъществили повече от три срещи с ръководството и лицата, натоварени с общото управление на предприятието спрямо 33 на сто за предходната и 36 на сто през 2020 г.; 24 на сто са имали повече от три срещи с регистрираните одитори при 19 на сто за предходната и 26 на сто през 2020 г.; 8 одитни комитета не са провели срещи с регистрираният одитор и 14 с ръководството с мотив епидемичната обстановка (Фиг. 27).

Фиг. 27

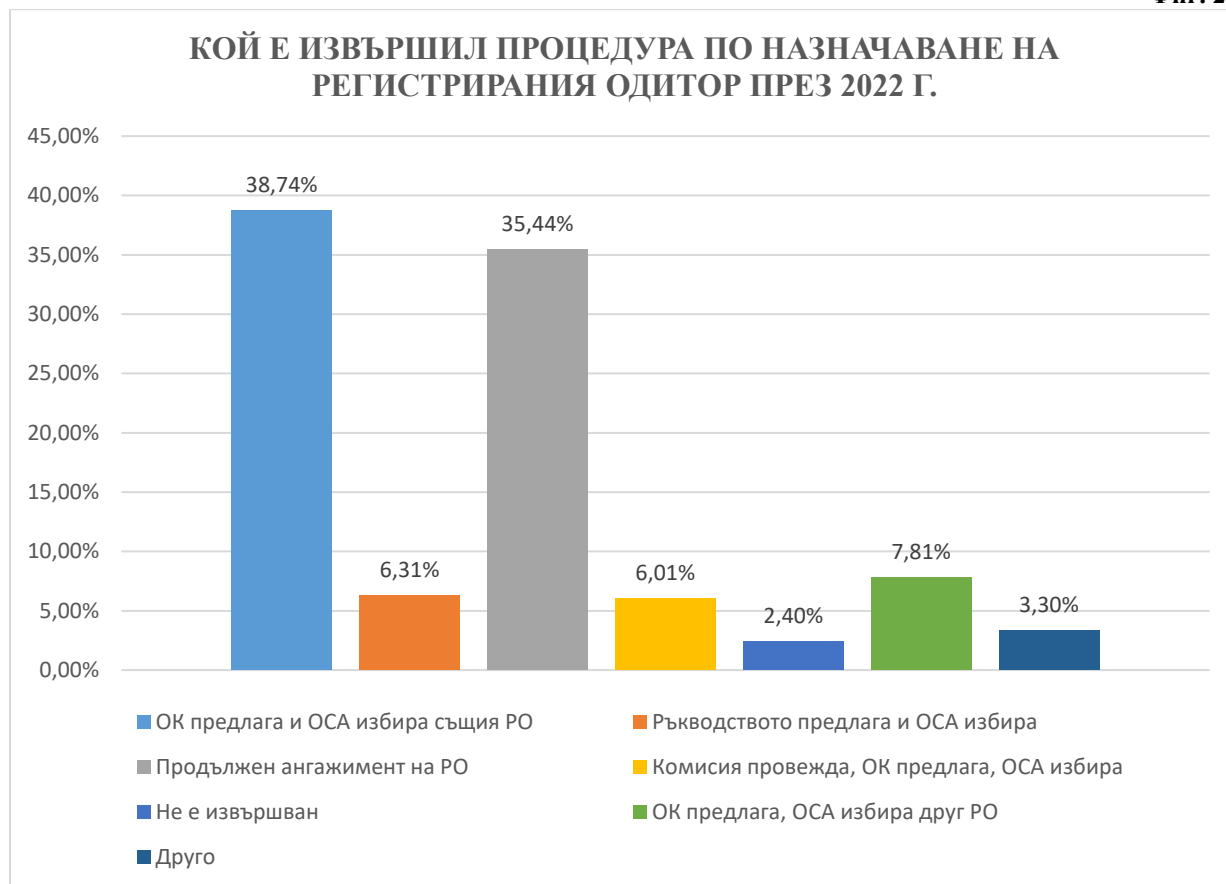

Нееднородна е практиката по отношение процедурите за подбор на новоназначените външни одитори. Почти без промяна е относителният дял на процедурите, проведени пряко от одитните комитети – 39 на сто при 41 на сто през миналата година. В повече от 12 на сто от предприятията подборът е извършен от специално назначена комисия на предприятието или пряко от ръководството. В другите случаи или не е извършван подбор през годината, поради по-дълъг мандат на одитора, или неговият мандат е удължен.

В преобладаващия брой случаи одитният комитет е изпълнил законовото си задължение да обсъди и предложи на общото събрание на съдружниците или акционерите кандидатурите за външен одитор. В 89 на сто от предприятията общите събрания са избрали предложените от одитните комитети външни одитори. Продължава да е

съществен, като е налице тенденция към намаляване, делът на случаите (близо 8 на сто при 20 на сто през миналата година), при които предложението за избор на одитор е направено от ръководството или създадена от него комисия по подбора, което е в несъответствие със ЗНФО (Фиг. 28).

Фиг. 28

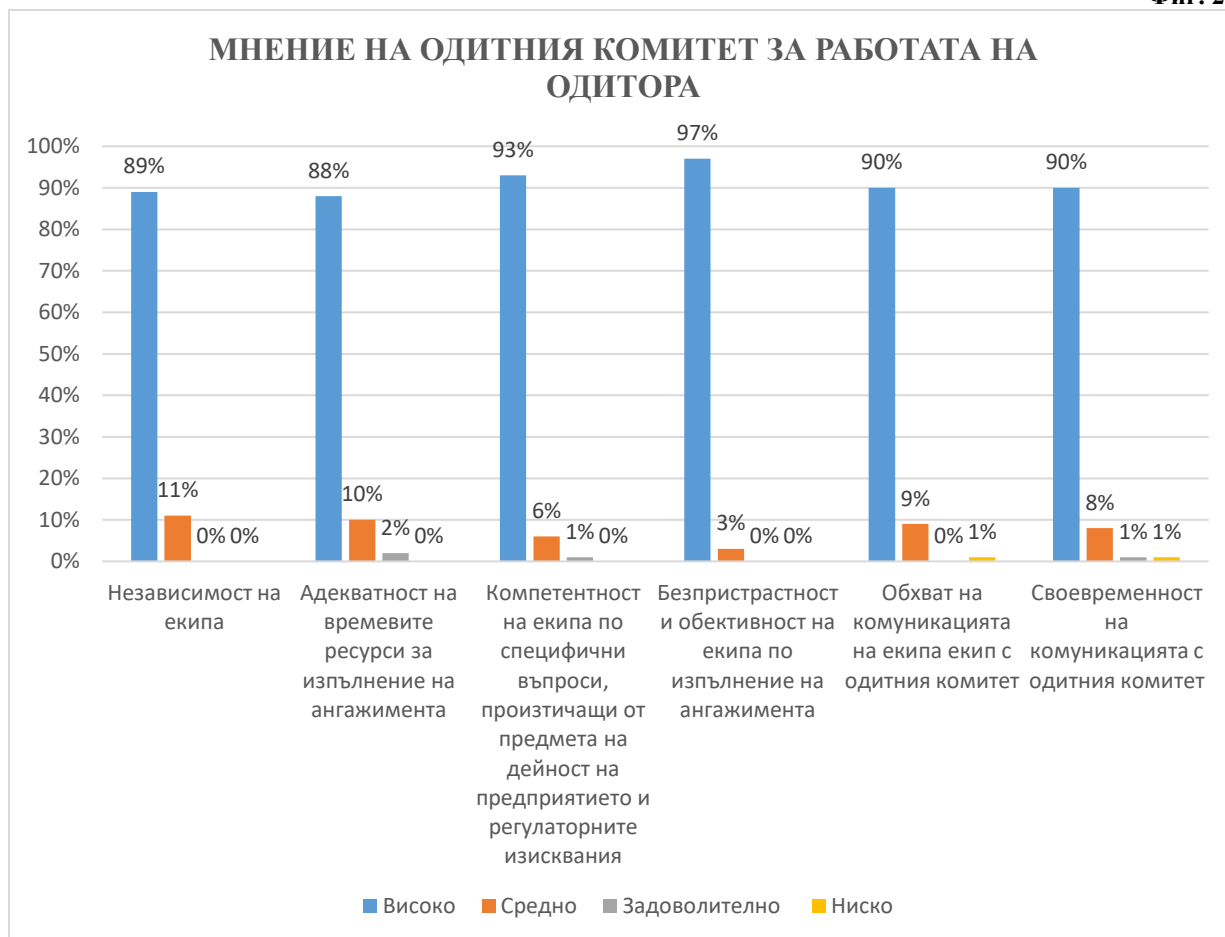

През 2022 г. продължи практиката на предприятията и одитните комитети одиторите да бъдат назначавани с краткосрочни мандати – 91 на сто от новоизбраните одитори са назначени с мандат от една година, при 93 на сто през предходната година и 90 на сто през 2020 г. Същевременно се забелязва ясен стремеж това да бъде компенсирано чрез продължаване на мандатите за следващи години – през годината са били удължени мандатите на 35 на сто от одиторите.

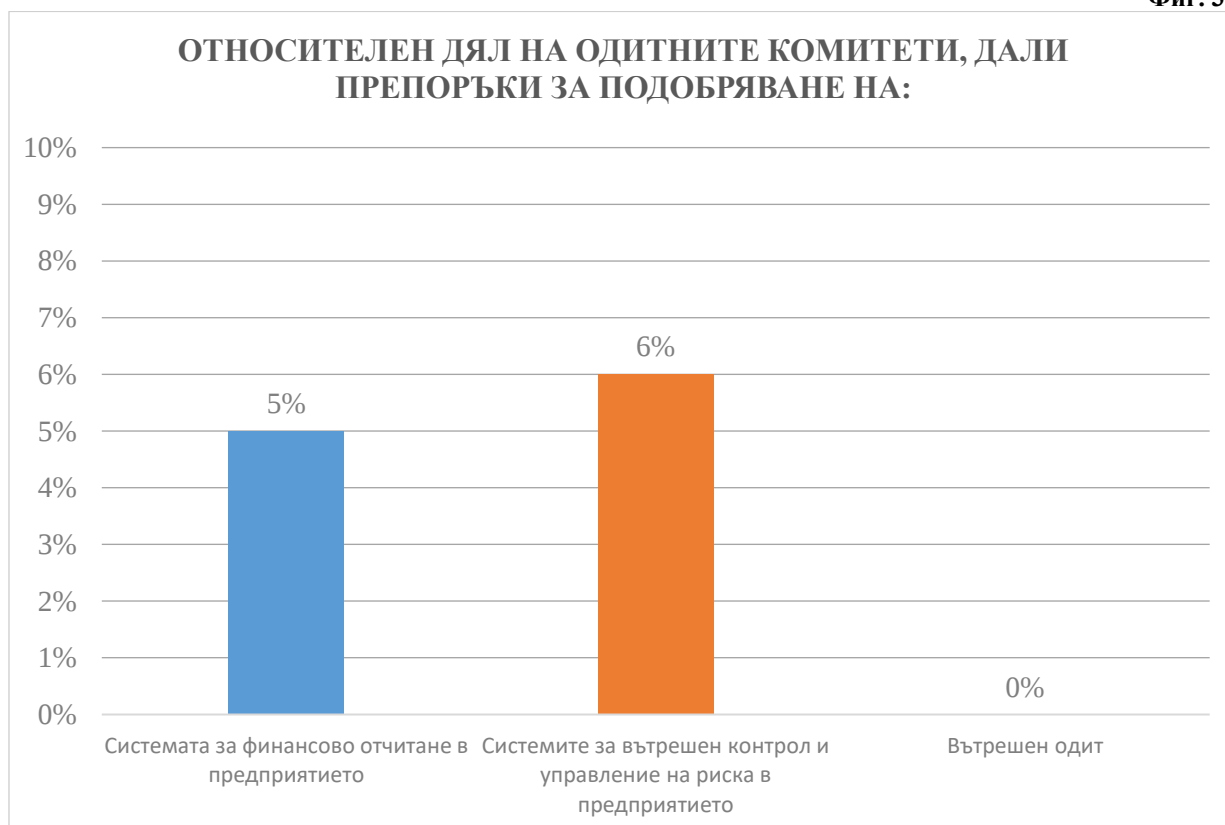
Не се наблюдава съществено изменение на активността на одитните комитети по време на изпълнението на външния одит. Одитните комитети са обсъждали с одиторите стратегията и плана на одита (в 96 на сто от случаите, спрямо 93 за предходната и 95 на сто през 2020 г.), проследявали са неговите текущи резултати (в 86 на сто спрямо 88 на сто в предходната и 95 на сто през 2020 г.), обсъждали са с одиторите ключовите одиторски въпроси (в 92 на сто при 91 на сто за предходната и 92 на сто през 2020 г.), прегледали са заедно с одитора неговия допълнителен доклад до одитния комитет, като е налице притеснителна тенденция за намаляване през последните две години (в 74 на сто спрямо 79 на сто в предходна и 95 на сто през 2020 г.) и са предприемали действия за изпълнение на дадените в него препоръки. Отчетени са 3 несъгласия на одитни комитети с одиторските доклади и изразените в тях мнения.

Като цяло одитните комитети показват положително отношение към основните характеристики на работата на одиторите през отчетната година. Сравнително по-висок е относителния дял на тези от тях, които изразяват резерви към обхвата и своевременността на тяхната комуникация с одитния комитет (Фиг. 29).

Фиг. 29

Фиг. 30

Годишните доклади на одитните комитети за 2022 г. потвърждават извода за наличието на значителни резерви в упражняване на техните функции по отношение подобряване на системите за финансово отчитане, управление на риска, вътрешен контрол и вътрешен одит в предприятията от обществен интерес. Комитетите с активна роля в тяхното подобряване и усъвършенстване продължават да са на същото равнище – само около 2 на сто от одитните комитети са дали поне по една препоръка при 9 на сто през миналата година (Фиг. 30).

Само около три на сто от одитните комитети посочват наличието на затруднения в своята работа през годината (5 на сто за предходната година), които преди всичко са свързани с проблеми в комуникацията с ръководството и одитора и недостатъчни познания за работата на регистрираните одитори.

Перспектива:

Комисията да реализира отложените през 2022 г. секторни срещи с одитни комитети и да набележи мерки за съществено подобряване на наблюдението и методическото си съдействие в тяхната работа. Необходимо е и предприемане на действия за подпомагане на одитните комитети по отношение разширяване обхвата на техните функции с оглед промените в сферата на нефинансовото отчитане във връзка с устойчивостта, вкл. актуализиране на Насоките за дейността на одитните комитети.

III. НАДЗОРНА ДЕЙНОСТ

3.1. Надзор върху дейността на Института на дипломираните експерт-счетоводители по отношение на делегираните дейности

3.1.1. Придобиване на правоспособност и вписване на регистрираните одитори в регистъра по чл. 20 ЗНФО

В резултат на подобрената организация на изпитните сесии през 2022 г. придобиха правоспособност и бяха вписани в публичния регистър по чл. 20 от Закона за независимия финансов одит 16 нови регистрирани одитори, при 26 през предходната година, с което се потвърждава отрицателната тенденция като цяло от последните години по отношение възпроизводството на числеността на заетите с одиторската професия. През 2022 г. КПНРО се произнесе по 5 жалби на кандидати за дипломирани експерт-счетоводители. С оглед наличието на някои пропуски на професионалната организация при провеждане процедурата на изпит по счетоводство (втори етап) е взето решение за допускане на всички кандидати за явяване повторно на същия етап от изпита.

Като цяло извършеното от ИДЕС по делегираната функция по подготовката и провеждането на изпитите за придобиване на правоспособност може да бъде оценено положително, като следва да се отбележи напредъкът по отношение изготвянето на подготвителни материали за кандидатите за експерт-счетоводители – по счетоводство и независим финансов одит, в изпълнение на решение на КПНРО от предходен период.

Перспектива:

Отрицателната тенденция във възпроизводството на числеността на регистрираните одитори продължава да бъде един от основните проблеми пред професията, основно в резултат от намаляване на интереса към нея, като следва да се има предвид, че има съществен риск от неговото задълбочаване в перспектива. Това отново потвърждава необходимостта в средносрочна перспектива ИДЕС и КПНРО, заедно с по-големите одиторски дружества, да експериментират и инициират въвеждането на иновативни нови форми за работа с икономическите университети и средните училища.

Комисията трябва да инициира и да осъществи контрол върху дейността на ИДЕС за изготвянето на подготвителни материали и по другите изпитни области, в т.ч. и учебни материали по отношение отчитането във връзка с устойчивостта.

3.1.2. Продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори

При изпълнените инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори, проведени през годината от екипи на КПНРО и контролори на СККОУ, не са констатирани случаи на неизпълнение на законовите изисквания за обучение във връзка с продължаващото професионално развитие (ангажиране с минимум 40 часа годишно обучение).

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори счита, че като цяло дейността на ИДЕС по делегираната функция за продължаващо професионално развитие на регистрираните одитори може да бъде оценена положително. С оглед установените пропуски и несъответствия при изпълнението на ангажименти за задължителен финансов одит при инспекциите се потвърждават изводите от предходните години, че е необходимо провеждането на значително по-голям обем часове в обучение за поддържане на професионалната компетентност в областта на професионалните одиторски стандарти и етичните изисквания, както и такива с по-висока практическа насоченост и споделяне на добри професионални практики.

В изпълнение на препоръките на КПНРО и налагането на дистанционни и хибридни методи на работа и обучения, ИДЕС продължи действия за доразработване и поддържане на уеб базирана система за провеждане на обучителни курсове за регистрираните одитори, която осигурява бърз и лесен достъп до учебните материали и автоматизиране на целия процес.

Перспектива:

Натрупаният опит за използване на електронни форми на обучение следва да бъде систематизиран, оценен, доразвит и използван в бъдеще.

Специално внимание да се отдели на продължаващото професионално развитие на регистрираните одитори чрез разширяване обхвата на обучителни материали и подготовка на такива, вкл. и на материали във връзка с новите изисквания по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта.

3.1.3. Контрол на качеството на одиторските услуги

В резултат от приключване процеса по привеждане на вътрешната нормативна база на ИДЕС във връзка с планиране, изпълнение и отчитане на инспекциите за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори, както и отчитане дейността на регистрираните одитори в съответствие с изискванията на закона, беше постигнато уеднаквяване на подхода и методиките на инспекционната дейност на КПНРО и ИДЕС, което може да се отчете като предпоставка за повишаване качеството на инспекционната дейност спрямо дейността на всички регистрирани одитори.

За 2022 г. КПНРО е утвърдила план за извършване от ИДЕС чрез СККОУ на 94 инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на одитори, които не одитират отчети на предприятия от обществен интерес. Четири от инспекциите впоследствие са изключени от плана, поради отписване от публичния регистър на одиторите или други обективни причини, 44 инспекции са на етап обсъждане на проект-доклади, 40 са на етап приемане от СККОУ на доклади за резултатите и за 6 одиторски практики са приети окончателни оценки на качеството.

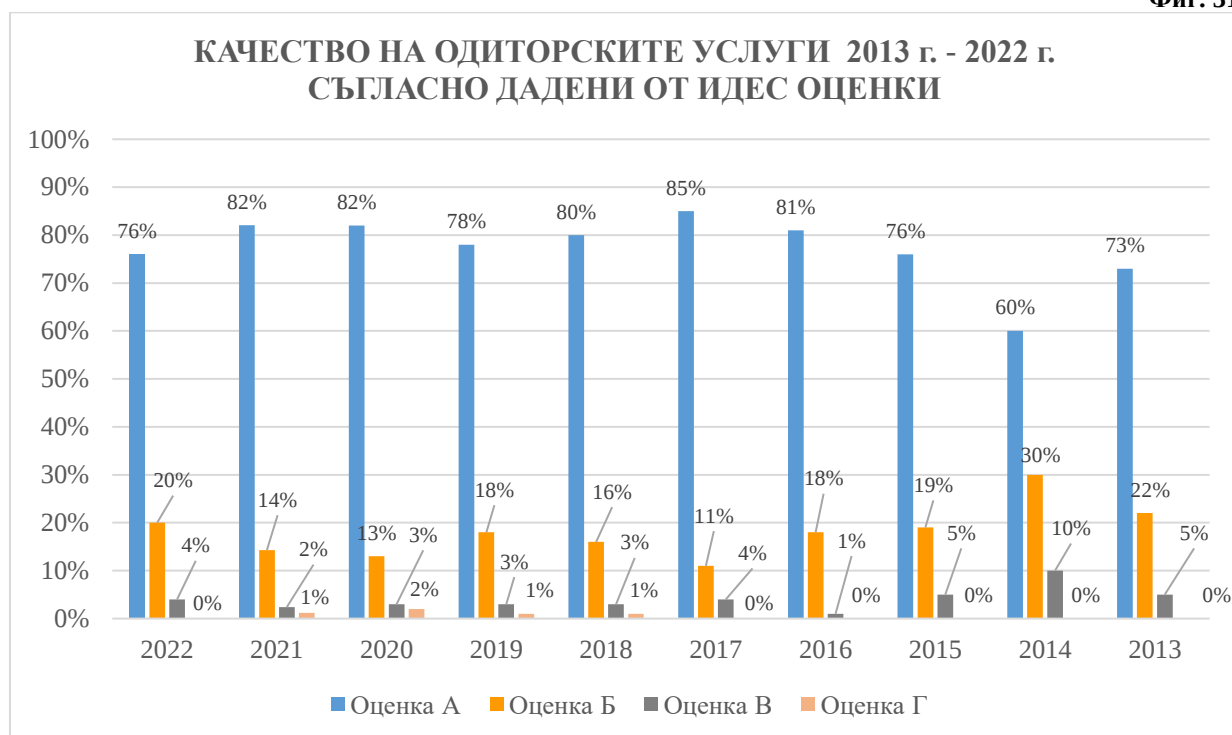
Налице е приемане на преписки от инспекции, които са прехвърлени от предходната година по плана за 2021 г., като това се дължи на влошените условия за работа поради продължилата до месец април 2022 г. пандемия, както и на необходимото време за прилагане на промените във вътрешната нормативна база на ИДЕС относно инспекционната дейност.

С решения на СККОУ са приети резултатите от 51 проверки (сумарно от план 2021 г. и план 2022 г.), при които са дадени следните комплексни оценки за дейността на проверените одиторски практики:

- с оценки „А“ са 39 броя от проверените практики, или 76 на сто;
- с оценки „Б“ са 10 броя от проверените практики, или 20 на сто;
- с оценки „В“ са два броя от проверените практики, или 4 на сто;
- с оценка „Г“ не е оценена нито една от проверените практики.

Сравнението на тези оценки с оценките от последните няколко години не показва изменение в резултатите от извършените от професионалната организация инспекции (Фиг. 31).

Фиг. 31

Сравнението на дадените оценки при инспекции от професионалната организация и оценките от инспекциите на КПНРО (виж Фиг. 33) потвърждава тенденцията на продължаващо различие в прилаганите критерии и по-ниска взискателност от страна на СККОУ. Няма случаи на образувани при инспекциите от страна на ИДЕС административнонаказателни производства, а само отделни дисциплинарни такива.

Въпреки констатирания през последните години напредък от ИДЕС и СККОУ по отношение осъвременяване на вътрешната нормативна база, най-вече през 2021 г., продължават да съществуват резерви и дефицити в организацията на инспекциите и работата с контролорите.

По решение на КПНРО през 2022 г. беше извършена проверка за законосъобразност и ефективност на делегираната на професионалната организация функция по контрол на качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори, неодитиращи финансови отчети на предприятия от обществен интерес, като в резултат СККОУ беше консултиран за подобряване практическото прилагане и

доусъвършенстване на новия модел за контрол. Констатираните при проверката пропуски се адресират основно до неефективно прилагане на новата методика за изпълнение на инспекции, което предполага необходимостта от предприемане на съответните действия за повишаване нивото на разбиране в контролните по отношение на действащите политики и процедури, както и необходимост от детайлизиране по отношение пълнота и точност на разписаните политики и процедури за планиране и изпълнение на инспекциите. Във връзка с дадените препоръки от СККОУ са предприети действия за приемането на промени в Методика за планиране на инспекциите, които ще бъдат реализирани през 2023 г.

Перспектива:

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори да продължи да оказва активно съдействие на СККОУ за подобряване организацията на дейността и повишаване критериите за избор на контролори, както и за повишаване компетентността на контролорите в областта на административнонаказателното производство.

Уеднаквената методология предполага фокусиране усилията на комисията по нейното прилагане, най-вече по отношение критериите за оценяване качеството на дейността на регистрираните одитори.

Вече категорично се налага необходимостта от адекватно щатно осигуряване на СККОУ за целите на контрола за гарантиране качеството на дейността на регистрираните одитори.

3.2. Годишен план на КПНРО за контрол по гарантиране качеството на дейността на регистрираните одитори

В съответствие с изискванията на закона изготвянето на годишния план за инспекционната дейност на комисията за 2022 г. определянето на регистрираните одитори за инспекция, както и формирането на извадките от одиторски ангажменти за проверка, се осъществи при прилагането на рисков базирани подход. В допълнение, при изготвяне на стратегиите и задачите на инспекционните екипи пълноценно се използваха възможностите на информационната система за анализ и оценка на риска.

Планът за инспекции за гарантиране на качеството на регистрираните одитори, одитиращи финансови отчети на предприятия от обществен интерес, включваше изпълнението на 32 пълни инспекции. Една от инспекциите беше отложена за следващата година поради продължително заболяване на регистрирания одитор.

В началото на годината бяха изпълнени и четири извънпланови пълни инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност за 2021 година на четирите най-големи одиторски дружества.

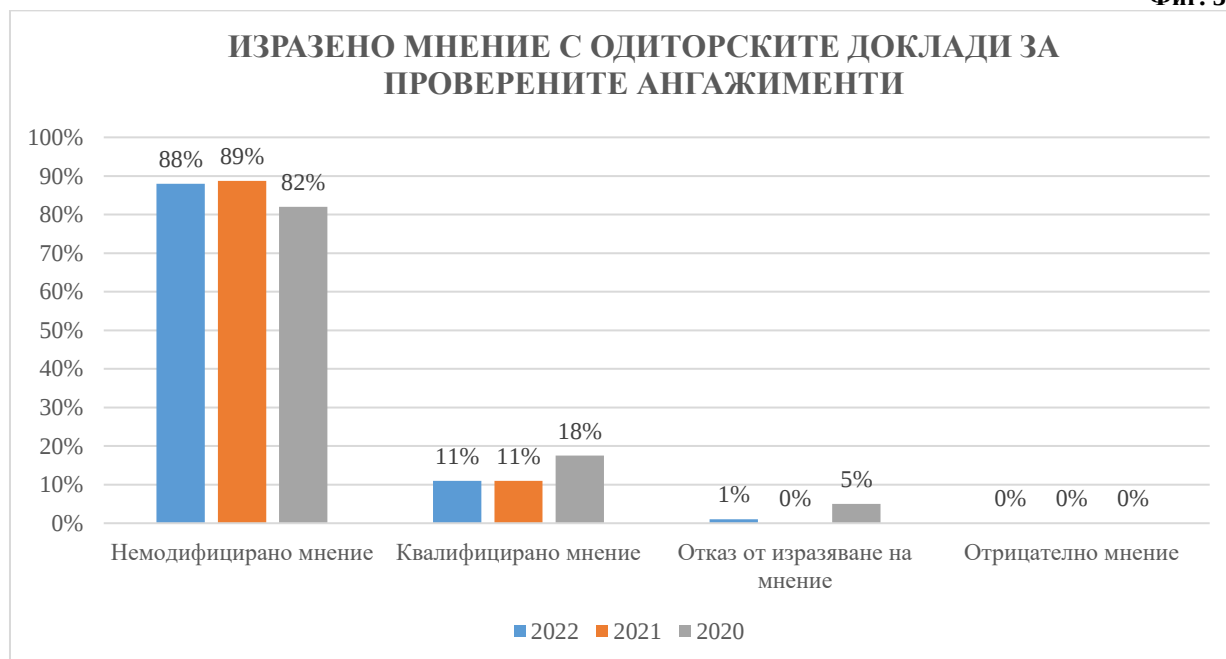
Пълните инспекции за 2022 г. (планови и извънпланови) обхванаха професионалната дейност на 13 одиторски дружества и 22 индивидуални практики. От проверените регистрирани одитори през инспектирания период (одиторски ангажменти, изпълнени през 2021 г.) са изпълнени 2 148 одиторски ангажмента, от които 326 ангажмента за предприятия от обществен интерес. При инспекциите е проверено качеството на изпълнение на 100 ангажмента (5 на сто от всички изпълнени ангажменти), като 56 от тях са към предприятия от обществен интерес (17 на сто от изпълнените одити на предприятия от обществен интерес).

С одиторските доклади на проверените ангажменти регистрираните одитори са изразили следните одиторски мнения:

– с 88 доклада е изразено немодифицирано мнение (88 на сто от проверените ангажменти), в т.ч. 14 с обръщане на внимание (14 на сто);

– с 12 доклада (12 на сто от проверените ангажменти) е изразено модифицирано мнение, в т.ч. 11 доклада с квалифицирано мнение (11 на сто от проверените ангажменти) и един с отказ от мнение (1 на сто от проверените ангажменти) (Фиг. 32).

Фиг. 32

Обхватът на инспекциите за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори включи проверки относно спазване изискванията на МОС, на етичните норми и изискванията за независимост, оценка на вътрешната система за контрол на качеството, оценка на адекватността на времевите и човешките ресурси и на одиторските възнаграждения, изпълнение на приложените надзорни мерки и дадените препоръки за отстраняване на констатирани преди това пропуски и несъответствия, както и изпълнението на други изисквания на ЗНФО.

На основата на резултатите, посочени в докладите от извършените инспекции, КПНРО е приела 35 комплексни оценки за качеството на одиторските услуги, както следва:

– оценка „А“ на 21 одиторски практики (професионалната дейност на регистрирания одитор е в съответствие със съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и със законовите изисквания, като не произтича необходимост от непосредствени подобрения на одиторската практика), което представлява 60 на сто от проверените практики;

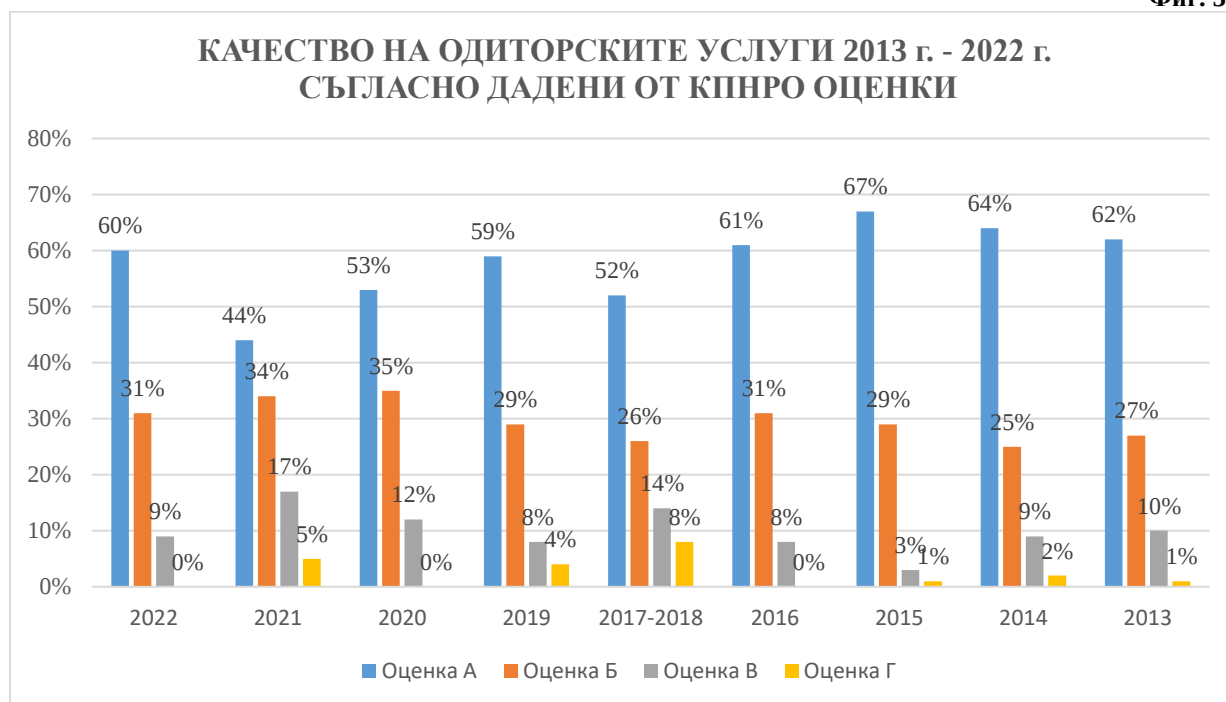
– оценка „Б“ на 11 одиторски практики (в професионалната дейност на регистрирания одитор са налице отделни пропуски и несъответствия спрямо съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и законовите изисквания, като има необходимост от частични подобрения на одиторската практика), което представлява 31 на сто от проверените практики;

– оценка „В“ на 3 одиторски практики (в професионалната дейност на регистрирания одитор са налице системни пропуски и несъответствия спрямо съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и законовите изисквания, като има необходимост от цялостно подобряване на одиторската практика), което представлява 9 на сто от проверените практики;

– оценка „Г“ (професионалната дейност на регистрирания одитор не е в съответствие спрямо съществените аспекти на изискванията на одиторските стандарти и

законовите изисквания, което поставя под съмнение продължаването на дейността) не е определена за качеството на нито една от проверените практики (Фиг. 33).

Фиг. 33

Сравнението на дадените от КПНРО оценки през отчетната година с тези от предходните години показва аналогична промяна на относителните дялове на оценките в рамките на тригодишен период.

Увеличаването през последните години на позитивните оценки („А“ и „Б“) може да бъде обяснено до голяма степен с тенденцията в остаряване индикаторите за оценка качеството на одиторската дейност.

През последните години използваните индикатори изиграха своята роля в развитието на одиторската професия, но вече е необходимо те да бъдат преосмислени и да се навлезе в по-голяма дълбочина по отношение на факторите за качество. Това най-вече се отнася до индикаторите за оценка дейността на големите одиторски компании, съответно комисията трябва да усъвършенства тези индикатори, като се възползва в най-голяма степен от добрите практики (методологиите) за контрол на качеството в глобалните одиторски мрежи.

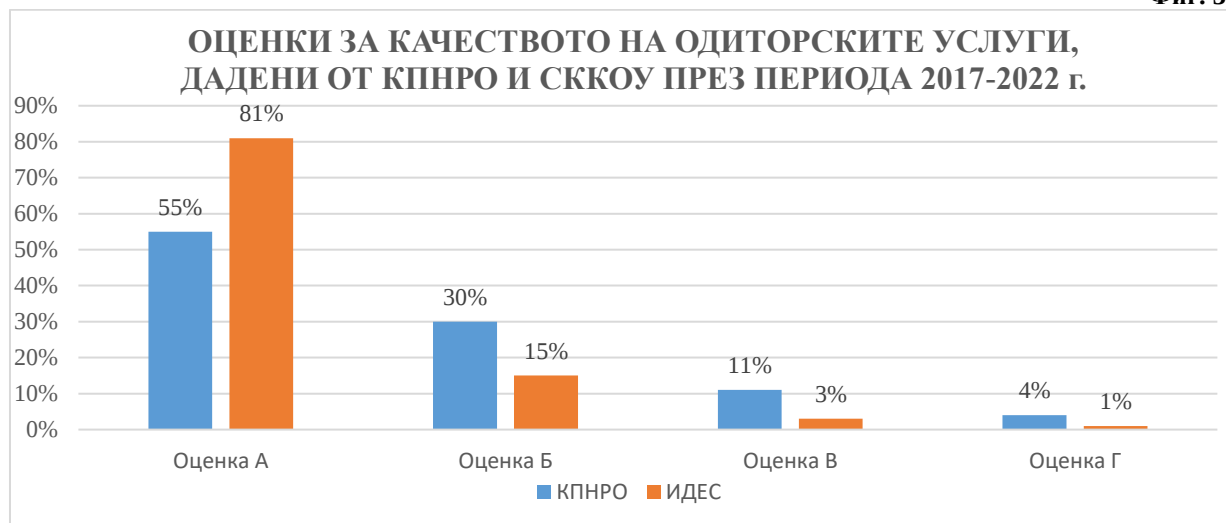
Увеличаването на позитивните оценки („А“ и „Б“) може да бъде обяснено и със засиления през последните години надзор на комисията върху одиторите на финансови отчети на предприятията от обществен интерес, което доведе до ограничаването на кръга на одиторите (физически лица и одиторски дружества), които одитират финансови отчети на предприятия от обществен интерес, и отпадането на одитори, чиято дейност не отговаря на тези високи изисквания.

Както беше посочено по-горе, тенденцията от последните 6 години показва съществено различие на оценките в резултат на извършените инспекции от КПНРО и на ИДЕС, най-вече в дела на инспекции, приключени без констатирането на съществени пропуски и несъответствия в дейността на регистрираните одитори (оценка „А“). Разпределението на оценките е, както следва:

- оценка „А“ е дадена от КПНРО средно при 55 на сто от инспекциите, а от СККОУ при 81 на сто;
- оценка „Б“ е дадена от КПНРО средно при 30 на сто от инспекциите, а от СККОУ при 15 на сто;

- оценка „В“ е дадена от КПНРО средно при 11 на сто от инспекциите, а от СККОУ – при 3 на сто;
- оценка „Г“ е дадена от КПНРО средно при 4 на сто от инспекциите, а от СККОУ – при 1 на сто (Фиг. 34).

Фиг. 34

Основните констатации на КПНРО относно пропуски и несъответствия в дейността на инспектираните регистрирани одитори на ниво одиторска практика са свързани преди всичко с изграждането и функционирането на вътрешните системи за контрол на качеството и по-конкретно: несвоевременно отразяване във фирмените методологии на промените в европейското и националното законодателство в 31 на сто от случаите; неспазване на МОС и на законовите изисквания, в 52 на сто от случаите; текущо наблюдение и преглед за контрол на качеството на ангажиментите в 9 на сто от случаите; наличие на проблеми с етиката и независимостта в 4 на сто от случаите; други констатации в 4 на сто от случаите (Фиг. 35).

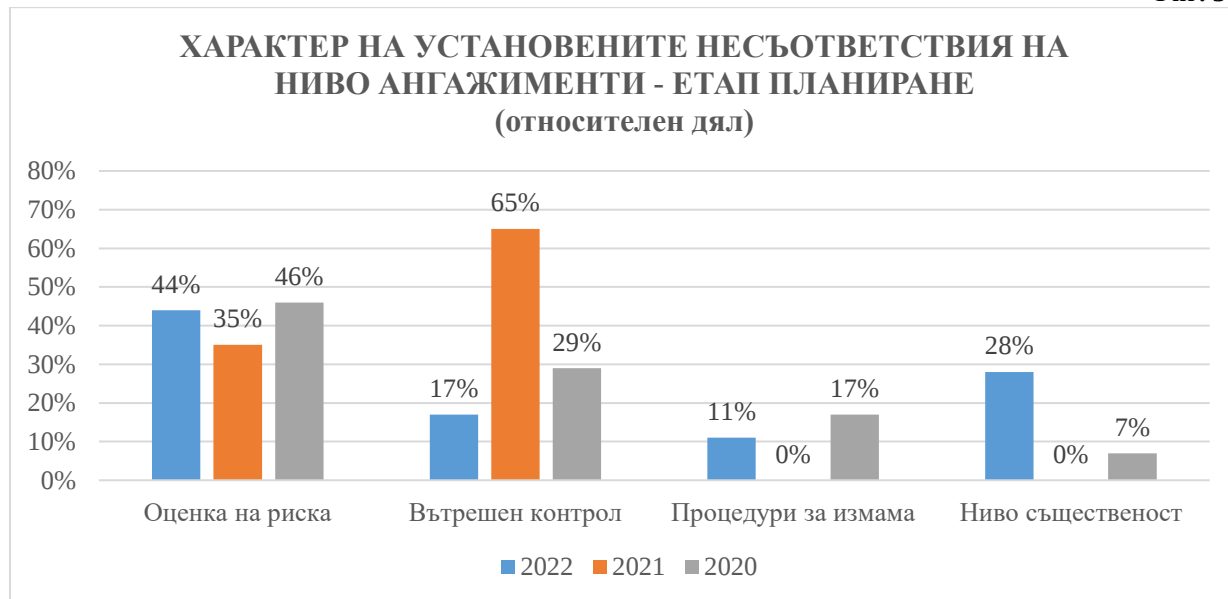
Фиг. 35

Основните констатации за пропуски и несъответствия на фазата на планиране на одитните ангажименти са в следните области: оценка на риска от съществени неправилни

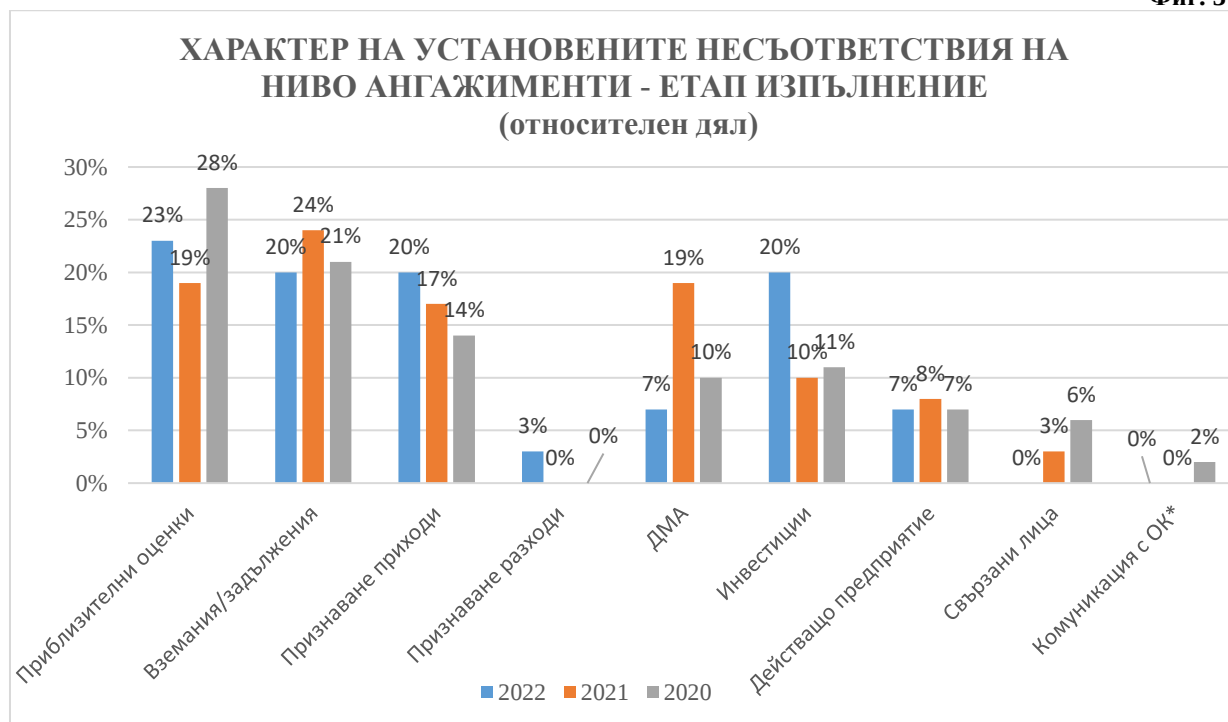
отчитания чрез разбиране на предприятието и неговата среда в 44 на сто от случаите; тестване на вътрешния контрол в 17 на сто от случаите; ниво на същественост в 28 на сто от случаите; изпълнените процедури относно измами в 11 на сто от случаите (Фиг. 36).

Фиг. 36

Основните констатации за пропуски и несъответствия на фазата на изпълнение на одитните ангажменти са свързани с: процедури за потвърждаване на приблизителни счетоводни оценки, вкл. по справедлива стойност и свързаните с тях оповестявания в 23 на сто от случаите; процедури за потвърждаване на вземания и задължения в 20 на сто от случаите; процедури за признаване на приходи в 20 на сто от случаите; процедури за признаване на разходи в 3 на сто от случаите; процедури за потвърждаване на дълготрайни активи в 7 на сто от случаите; материални запаси и инвестиции в 20 на сто от случаите; оценки за действащо предприятие в 7 на сто от случаите (Фиг. 37).

Фиг. 37

Основните констатации относно пропуски и несъответствия на фазата на приключване на одитните ангажменти са в следните области: несъответствия на одиторските доклади с изискванията на професионалните стандарти, ЗНФО и Регламент 537/2014 в 64 на сто от случаите; изпълнени процедури по приключването на ангажиментите в 36 на сто от случаите. (Фиг. 38).

Фиг. 38

С приетите от комисията доклади от инспекциите, в 29 от случаите (83 на сто) са дадени общо 65 препоръки за отстраняване на констатираните пропуски и несъответствия. Не е констатирана неадекватност на вложените от одиторите времеви ресурси и получените възнаграждения. Средната часова ставка за услугата по задължителен финансов одит на проверените одиторски практики е 72 лв., което за одиторите на предприятия от обществен интерес е обичайно.

Обобщените данни от таблиците за коригирани и некоригирани отклонения в отчетите на инспектираните предприятия от обществен интерес показват, че одиторите са комуникирали с ръководствата в заключителната фаза на одита отклонения с общ размер около 238 млн. лв., като около 27 млн. лв. са коригирани, а близо 211 млн. лв. по решение на ръководството на съответните предприятия са останали некоригирани. Екстраполирането на тези констатации за цялата съвкупност одити към предприятия от обществен интерес през 2021 г. показва, че вероятно одиторите са констатирани в отчетите на всички предприятия от обществен интерес през годината отклонения на обща стойност около 409 млн. лв., като около 53 млн. лв. от тях са признати и коригирани по време на одита.

При инспектираните одиторски ангажменти към предприятия от обществен интерес, регистрираните одитори са отправили чрез допълнителните си доклади към одитните комитети 34 препоръки за подобряване на системите за вътрешен контрол и 9 препоръки за подобряване на системите за финансово отчитане в предприятията.

Изпълнението на годишния план на КПНРО за 2022 г. и повишената ефективност на вътрешния контрол на качеството както в рамките на дирекция „Инспекции и разследвания“, така и в комисията като цяло, дава основание да бъде направен извод, че инспекционната дейност е увеличила своя принос за гарантиране качеството на одиторските услуги в страната.

Перспектива:

И през следващите години повишаване качеството на инспекциите продължава да бъде една от основните приоритети на комисията, което ще се реализира чрез: а) засилен контрол на качеството на две равнища – текущ контрол върху работата по инспекциите на равнище дирекция „Инспекции и разследвания“ и преглед за контрол на качеството преди приключването на инспекциите на равнище комисия; б) засилено методологическо и методическо осигуряване на работата на инспекторите в областта на счетоводството, одита и правото.

Продължаващото значимо различие между прилаганите от КПНРО и СККОУ критерии за оценка на одиторските практики, както и създадените чрез внедряване на нови технологии възможности на комисията за допълнителен капацитет, продължава да бъде индикатор, обосноваващ необходимостта за пряко включване на КПНРО през следващите години в инспекциите на одитори, които не одитират отчети на предприятия от обществен интерес.

3.3. Тематични извънпланови инспекции

През 2022 г., в допълнение към пълните планови инспекции и на базата на оценка на риска, бяха изпълнени и 15 извънпланови тематични инспекции за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрирани одитори, които не одитират финансови отчети на предприятия от обществен интерес. Целта на инспекциите бе проверка за съответствие капацитета на регистрираните одитори спрямо големината (активи, приходи, персонал) на одитираните от тях предприятия.

В резултат от изпълнение на инспекциите бяха установени съществени пропуски и несъответствия спрямо приложимите професионални стандарти при всички 15 одиторски практики, а за някои от тях констатираните проблеми в качеството на изпълнение на проверените одиторски ангажименти дават основание да се постави под съмнение адекватността на разполагаемите одиторски ресурси спрямо поетите ангажименти. При съществена част от инспектираните практики се наблюдава прилагане на счетоводен подход при проверките за достоверност на отразяване на стопанските операции във финансовите отчети, а не изпълнение на рисков базирани одит, планиране, изпълнение и документиране на адекватни одиторски процедури в отговор на оценените рискове, оценка на получените доказателства и правилни заключения от одиторския екип. Най-съществените пропуски и несъответствия, констатирани при тези инспекции, може да се обобщят, както следва:

– по отношение съответствие на системите за вътрешен контрол за качеството с изискванията на професионалните стандарти, вкл. разработване и ефективно прилагане в одиторските практики на правила и процедури, регламентирани:

- политики и процедури за осигуряването и документирането на достатъчни и уместни одиторски доказателства, обосноваващи съществените одиторски заключения;
- поддържането на достатъчно високо ниво на професионален скептицизъм;
- осъществяването на адекватен текущ контрол и контрол на етап приключване на одиторския ангажимент;
- текущо наблюдение на системите за вътрешен контрол на качеството;

– по отношение качеството на изпълнение на проверените ангажименти за задължителен финансов одит – планиране и изпълнение на адекватни одиторски процедури и документиране резултатите от тях, както следва:

- оценка на риска и допълнителни процедури в отговор на оценените рискове;

- определянето на адекватни нива на същественост, с оглед на съществуващите обстоятелства и преценките относно въпросите, които са съществени за потребителите на финансовите отчети;
- разбиране на контролната среда и изпълнение на тестове за оперативна ефективност на контролите;
- процедури във връзка със свързани лица;
- процедури във връзка с приблизителни счетоводни оценки;
- документиране и анализ на констатираните (коригирани и некоригирани) съществени неправилни отчитания.

С цел повишаване качеството както на професионалната дейност на проверените одиторски практики, така и на инспекционната дейност на СККОУ като цяло, с докладите за резултатите от всички тематичните инспекции бяха дадени препоръки, с които е запознат съветът и чието изпълнение ще бъде проследено при последващи проверки.

Перспектива:

Продължаване и разширяване на практиката за изпълнение на тематични извънпланови инспекции по отношение качеството на изпълнение на ангажименти за задължителен одит на финансови отчети на предприятия с голяма обществена значимост и висока степен на риск, както и по отношение качеството на дейността на регистрираните одитори, неодитиращи финансови отчети на предприятия от обществен интерес.

3.4. Методология на извършване на инспекционната дейност на КПНРО

Прилаганата от КПНРО методология има за цел да осигури единен подход при осъществяване на инспекционната дейност, както и да подпомогне повишаването на нейната ефективност и ефикасност.

През 2022 г. бяха предприети следните ключови промени в това отношение:

- оптимизация на средствата и процедурите, прилагани при провеждане на инспекциите за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори във връзка с проверките относно адекватност на системите за вътрешен контрол на качеството в одиторските практики и тяхното съответствие с нормативните изисквания. Процедурите бяха адаптирани спрямо големината и характеристиките на проверяваните обекти на контрол, като беше осигурена разумна и ограничена публичност на прилагания инструментариум;
- създаване на нов инструментариум за оценка на адекватността и проверки за съответствие с нормативните изисквания на системата за управление на качеството, която заменя вече неприложимата от 15.12.2022 г. система за вътрешен контрол на качеството;
- фокусиране на вниманието върху адекватното планиране на инспекционната дейност като се промениха техническите стъпки и се акцентира върху стратегията за изпълнение на инспекциите, вкл. и нейното документиране и обоснованост;
- създадена е библиотека от помощни файлове, което подобрява информираността на инспекторите при осъществяване на тяхната основна дейност;
- във връзка с изпълнение през 2022 г. на тематичните инспекции за проверка за съответствие капацитета на регистрираните одитори спрямо големината (активи, приходи, персонал) на одитираните от тях предприятия бяха предприети действия за оптимизиране на методиката за оценка адекватността на времеви и човешки ресурси.

През 2022 г. се следва тенденцията за изискване на повишена документална обоснованост на инспекционната дейност чрез разширяване на обхвата от инспекционните доказателства, което подпомага процесите по текущо наблюдение и вътрешен контрол на качеството, както и обезпечава обективността на докладваните резултати от инспекциите и разследванията. Повишава се ефикасността в резултат от

прилагането на автоматизирани процеси по обобщаване на данните за оценка на риска или за отчитане на дейността на комисията пред национални и международни органи. За целта се използва приложен софтуер, като се осигурява активна комуникация и съгласуваност между звената в комисията, отговарящи за методологията и за технологичното и програмно осигуряване.

Перспектива:

Надграждане и финализиране на започналите процеси по автоматизиране обработката на данни и подобряване на инспекционния инструментариум, вкл. корекция на съществуващи процедури за проверки и създаване на нови. Приетата през 2022 г. Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта предполага предприемане на действия по създаване на изцяло нова методология за проверка дейността на одиторите на информацията за устойчивост и съответно организиране на обучения на инспекционните екипи.

3.5. Разследвания и проверки по повод получени сигнали и предложения от заинтересовани лица

През 2022 г. във връзка с подадени до КПНРО писмени сигнали са приети решения за провеждане на 4 разследвания на дейността на регистрирани одитори по отношение спазване на одиторските стандарти и законовите изисквания при упражняване на дейността им.

При две от разследванията са констатирани отделни несъответствия спрямо изискванията на професионалните стандарти при изпълнение на съответните одиторски ангажименти, във връзка с което са дадени препоръки за подобряване качеството на работа на регистрираните одитори. При другите две разследвания не са констатирани несъответствия спрямо законовите разпоредби и изискванията на професионалните стандарти.

Перспектива:

Продължаване практиката по преглед на множество публично достъпни източници, с оглед идентифициране на индикации за изразяване на неадекватни одиторски мнения или потенциални проблеми с качеството на изпълнение на одиторски ангажименти, на основата на което да се самосезира за извършване на разследвания. Разширяване и задълбочаване сътрудничеството с другите национални регулатори и с Министерство на финансите.

3.6. Административнонаказателна дейност и надзорни мерки

В съответствие с административнонаказателните разпоредби на Закона за независимия финансов одит, комисията прие изменения в процедурата за образуване и движение на административнонаказателните преписки и издаването на наказателно постановление или друг индивидуален административен акт, прецизиращи точните права и задължения на участниците в производствата. Беше приета Методика за определяне на надзорните мерки, прилагани по ЗНФО от Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори.

Във връзка с констатирани при плановите инспекции съществени пропуски и несъответствия спрямо законовите изисквания, през 2022 г. са съставени общо 29 акта за установяване на административни нарушения. По 21 от актовете за установяване на административни нарушения административнонаказателните производства са прекратени, поради наличието на маловажен случай и са изпратени предупредителни писма, че при повторно извършване на нарушенията ще бъдат наложени предвидените в

закона наказания. По останалите актове са сключени 8 споразумения за прекратяване на административнонаказателните производства на основание чл. 110а ЗНФО, по които наказаните лица са внесли по принадлежност съответните глоби и имуществени санкции.

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори през 2022 г. е приела 4 решения, с които прилага надзорни мерки. Едно от решенията е за отнемане на правоспособност за извършване на задължителен финансов одит на предприятия от обществен интерес за срок от три години, а с другите три са дадени задължителни предписания за прекратяване и/или отстраняване на констатирани пропуски и нарушения при упражняване на одиторската професия. Приложените надзорни мерки са влезли в сила.

Перспектива:

С оглед добрите европейски и световни практики, комисията да разшири прилагането на надзорни мерки, вкл. преди всичко за даване на задължителни указания на регистрираните одитори. Да продължи използването на института на двустранни споразумения, показал добри резултати през последните две години, като при неговото прилагане да се съобразят последните изменения в Закона за административните нарушения и наказания.

IV. ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ НА ДЕЙНОСТТА

Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори продължи да осъществява дейността си при спазване принципите за законност, публичност и прозрачност. Като основен инструмент в тази област комисията използва своята интернет страница. Ежеседмично в страницата се регистрират 4-5 хил. посещения. Своевременно по тематични направления се актуализира информацията, свързана с проведени заседания, утвърдени от комисията и ИДЕС указания, насоки и методически материали, резултати от инспекциите за гарантиране на качеството, влезли в сила надзорни мерки и наказателни постановления, материали за дейността на КЕОНО и МФНОР, промени в правната рамка, отчети за дейността на комисията и др.

Стриктно се спазват вътрешните правила на комисията, с които се уреждат организацията и реда по изпълнение на Закона за достъп до обществена информация. През годината не са констатирани случаи на неспазване на задълженията на служителите за конфиденциалност на информацията, станала им известна при или по повод осъществяването на дейността.

През 2022 г. комисията продължи редовно да информира ръководството на ИДЕС за резултатите от своята работа и бъдещите си намерения, като налагаше стил на откритост и готовност за конструктивно обсъждане на възникналите проблеми. През 2022 г. бяха възложени определени проверки на основание сключеното по чл. 85, ал. 3 ЗНФО Споразумение с ИДЕС за делегиране на функцията по контрол за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори, неаудитиращи финансови отчети на предприятия от обществен интерес

Перспектива:

През 2023 и следващите години, съвместно с ИДЕС, комисията да предприеме по-активни действия за увеличаване на публичността относно полезността на одиторската професия и издигане на нейния авторитет в обществото, особено в аспекта на новата Директива (ЕС) 2022/2464 за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта, въвеждаща задължителен одит на изготвената информация в съответствие с ESG стандартите (екологично, социално и корпоративно управление).

През 2023 г. да бъдат взети допълнителни мерки (при наличието на съответните ресурси) за модернизиране и повишаване на функционалността на интернет страницата на

комисията с оглед осъществяването на ефективна двустранна комуникация с регистрираните одитори, одитните комитети и други заинтересовани лица.

V. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

5.1. Сътрудничество в рамките на КЕОНО

Комитетът на европейските органи за надзор над одита (КЕОНО) е създаден в съответствие с изискванията на чл. 30 от Регламент (ЕС) № 537/2014 и представлява основната рамка за сътрудничество на европейско ниво между националните органи за надзор над одита. Членове на КЕОНО са националните надзорни органи над одиторската дейност и Европейският орган за ценни книжа и пазари (ESMA). Със статут на наблюдатели са представителите на националните надзорни органи на страните от Европейското икономическо пространство, Европейския банков орган (ЕБА), както и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА).

Една от основните теми през 2022 година бе корпоративното отчитане и свързаните с това стандарти на ниво ЕС за отчитане във връзка с устойчивостта (ESRS). В тази връзка през август КЕОНО публикува своето виждане по консултацията на Европейската комисия по предложените разработки на стандарти за корпоративно отчитане от Европейската консултативна група за финансова отчетност (EFRAG), което е достъпно на страницата на КЕОНО. Основен акцент в документа са повишаване на необходимостта от механизми за преглед на ESRS, опасения относно цифровизацията, както и области, идентифицирани в проекта на ESRS, където допълнителните разяснения биха улеснили предоставянето на увереност. Първата част от стандартите за корпоративно отчитане беше публикувана през ноември 2022 г.

С оглед на обстоятелството, че от края на 2022 г. е в сила Международният стандарт за управление на качеството 1 (МСУК1), който носи значителни промени за организацията на одиторските дружества, изискванията на новия стандарт са адаптирани в „Общата методология за извършване на проверки“ (CAIM), съответно бяха предприети стъпки за нейното инкорпориране в работата на КПНРО.

В резултат от проведено изследване как мрежите от „голямата четворка“ определят съществеността при одита на своите клиенти, КЕОНО публикува резюме на проучването завършило през юли 2022 г. и достъпно на сайта на организацията.

Във връзка с военните действия в Украйна бяха обсъдени реакциите на големите одиторски дружества по повод военния конфликт в Украйна.

С оглед последствията от Брекзит, КЕОНО продължи и през 2022 г. да дискутира с членовете си и с Европейската комисия варианти за по-добра хармонизация с британския регулаторен орган, включително относно признаването на квалификация и регистрацията на британски одитори и такива от трети страни в държави, които са членки на ЕС. В тази връзка бе разгледан и казусът с наличието на регистрация на одитори от трети страни в повече от една страна членка на ЕС – като се реши, че одиторите следва да имат регистрация във всяка страна членка, където са регистрирани за търговия на борсата съответните им одит клиенти от трети страни.

През 2022 г. КЕОНО продължи консултациите към Европейската комисия относно прилагането и евентуални изменения на регламента и директивата за одита от 2014 г., във връзка с което бе създадена работна група, която да обедини мненията на членовете на КЕОНО.

През лятото на 2022 г. Европейската комисия (DG FISMA) започна консултация с европейските органи за надзор на финансовия сектор относно споделянето и повторното използване на данни за поднадзорни лица. Въпреки че не е надзорен орган, КЕОНО бе поканен да даде отговор на тази консултация, в който беше подчертано, че съществуват

пречки пред обмена на информация между КЕОНО или неговите членове и европейските или националните органи, компетентни във финансовата област. Съществуването на тези пречки намалява ефективността на надзора, с оглед на което КЕОНО приканва Европейската комисия и държавите членки да предприемат мерки за отстраняването им. Отговорът на КЕОНО, представен през септември 2022 г., също така подчертава, че предвидимото увеличение на обема данни, които ще трябва да се обработват от регулаторите в бъдеще, трябва да се вземе предвид при всеки преглед на европейската регулаторна рамка, така че надзорните органи, както европейски и национални, да могат да го споделят ефективно.

На пленарното заседание през ноември представители на двама консултанти, които бяха част от консорциума, отговорен за разработването на проучване относно прилагането на директивата и регламента за одита, предоставиха на членовете основните резултати от проучването по прилагане общоевропейските изисквания за одита. Редица регулаторни органи (сред които и КПНРО) поставиха под съмнение някои от методологическите подходи на съставителите и изразиха загриженост относно пълнотата и точността на някои данни в докладите по държави, за което беше обърнато внимание на комисията.

В рамките на дистанционния обмен на информация през 2022 година КПНРО продължи сътрудничеството си с независимите одитни регулатори в подгрупите към КЕОНО. Подгрупа „Разследвания и санкции“ продължи с надграждането на анализа и събирането на данни относно разследванията и санкциите в отделните държави членки.

Подгрупа „Наблюдение на пазара“ се концентрира върху изготвянето на проект на доклад за анализ на развитието на пазара на услугите по задължителен одит на финансови отчети на предприятията от обществен интерес в ЕС през 2021 г., който се очаква да бъде публикуван през 2023 г. Също така бяха дискутирани трудностите при извършване на такъв анализ поради липсата на хармонизация на общоевропейско ниво.

В дейността на подгрупа „Еквивалентност и адекватност“ продължи работата по оценяването на кандидатурите на трети страни. Групата бе активната страна при дискусиите относно споразуменията с американския регулаторен орган, както и по оценката и влиянието на Брекзит и създаването на обща база данни с одитори от трети страни. През месец юли 2022 година бе подновен срокът на споразуменията за еквивалентност и адекватност на ниво ЕС с американския регулаторен орган (РСАОВ) до 2028 година. През същата година КПНРО и РСАОВ установиха директен контакт, като в момента тече дискусия по процеса на взаимно признаване.

В рамките на подгрупа „Инспекции“ продължи дискутирането на най-често срещаните пропуски и несъответствия при проверка качеството на одитите, изпълнени от най-големите шест одиторски мрежи, специфичните въпроси относно актуализирането на международните одиторски стандарти, обмена на информация със Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители и Съвета по международните одиторски стандарти и стандарти за изразяване на сигурност.

Подгрупа „Международни одиторски стандарти“ продължи да участва активно в изготвянето на предложенията за отговори по гореописаните консултации.

Налице са дефицити, които все по-сериозно възпрепятстват пълноценното ни участие в работата на КЕОНО и МФНОР.

Перспектива:

През 2023 г. предстои предприемане на необходимите действия за подготовка транспониране в българското законодателство на промените на общоевропейско ниво във връзка с отчитането на устойчивостта, както и за тяхното реално въвеждане в практиката. За целта е необходимо да се организира широко обсъждане в професионалните среди, вкл. чрез единое действие с ИДЕС, както и да бъдат осигурени достатъчни финансови средства с оглед разширяване функциите и отговорностите на комисията.

През следващите години КПНРО да положи усилия да бъде домакин на значим международен форум в рамките на дискусиите по перспективите на извършваната одит реформа.

5.2. Сътрудничество в рамките на МФНОР

През 2022 г. служители на КПНРО взеха участие в организирания онлайн семинар на Международния форум на независимите одитни регулатори (МФНОР). Той се проведе м. март, като целта му беше обмен на знания и практически опит. Семинарът бе разделен на шест сесии (рисково базирани инспекции, инспекции на ИТ одити – основни правила, влиянието на Ковид-пандемията върху инспекциите, предположения за измами при инспекции, инспекции на приблизителни оценки, дигитализация и бъдещи технологии от значение за инспекциите на одита).

През 2022 г. пленарното заседание на МФНОР бе проведено изцяло онлайн през м. април. На него бяха приети промени в 14-те основни принципи на организацията, с цел да се засили възприемането им като незадължителна, но солидна принципна основа за това какви трябва да са регулаторните органи в областта на одита – структура, оперативност, принципи за провеждането на инспекции и за налагане на санкции. Проведени бяха дискусии свързани с бъдещето на одитния надзор, на промените предизвикани от пандемията, какво представлява добър одит, рамки относно докладването за устойчивостта. Разгледан бе и ежегодния доклад за констатациите на големите одиторски мрежи на ниво МФНОР. Основната тенденция от първата година на проучването е за намаляване на констатациите за големите 6 мрежи (2014 - 47 на сто, а 2020 – 30 на сто). Въпреки отчетената положителна дългосрочна тенденция, нивото на констатации все още е високо и големите дружества следва да продължават своите усилия за намаляването му.

През годината продължиха в дистанционна форма регулярните срещи с представителите на 6-те най-големи одиторски мрежи в световен мащаб (КПМГ, Ърнст и Янг, Делойт, ПрайсуотърхаусКупърс, БДО и Грант Торнтон). Основен акцент при обсъжданията бяха предизвикателствата и възможностите, произтичащи от промените, свързани с устойчивостта.

През октомври КПНРО взе участие в проучване, свързано с провеждането на разследвания и налагането на санкции, като в момента продължава обработката на резултатите.

През годината беше проведен и виртуален семинар за рисковете, свързани с климата в одита на финансови отчети. Целта беше да се подпомогнат одиторите в тяхното разбиране за това, което е включено към момента в МОС по рискове, свързани с климата.

Международният стандарт за управление на качеството 1 и възможните инспекторски подходи също беше във фокуса на проведените семинари през годината.

Перспектива:

Комисията да продължи редовно да участва в работата на МФНОР, като пълноценно използва изготвените от нея доклади и материали за осмисляне на световните перспективи на одиторската професия и изработване на своето отношение към функционирането на глобалните одиторски мрежи на територията на страната. Основните материали на организацията да бъдат публикувани на интернет страницата на комисията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от дейността на Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори през 2022 г. дават основание да бъде направен изводът, че през годината тя успешно е изпълнявала своите задължения и отговорности по прилагането на Закона за независимия финансов одит, Директива 2006/43/ЕО, Директива 2014/56/ЕС и Регламент (ЕС) № 537/2014.

През годината няма обществено значими провали на регистрирани одитори и комисията е изиграла определена дисциплинираща роля за повишаване на тяхната отговорност и за подкрепа на процеса на повишаване доверието към одиторската професия.

Установени са добро сътрудничество и взаимодействие с органите на ИДЕС, създадена е обстановка на взаимно доверие и колегиалност във взаимоотношенията между надзорния орган и професионалната организации.

През 2022 г. са създадени допълнителни предпоставки за нарастване на административния капацитет и за по-нататъшно подобряване на дейността на КПНРО, в т.ч.: на надзора върху регистрираните одитори на предприятия от обществен интерес; надзора върху делегираните на ИДЕС функции; наблюдението на пазара на одиторски услуги и на дейността на одитните комитети на предприятията от обществен интерес. През 2022 г. комисията продължи своето активно участие в дейността на КЕОНО и МФНОР и затвърждаването на своя авторитет като активен участник в развитието на международните общности на одитните регулатори.

Като цяло са създадени добри предпоставки за отговор на значимите нови предизвикателства пред одиторската професия и публичния надзор, произтичащи от предстоящите съществени промени в областта на одита.